

Landsmeer: zelfbewust kiezen

Analyse en advies als bouwsteen onder de keuze voor de toekomstige positionering van Landsmeer binnen de regio Zaanstreek-Waterland.

Verdiepende analyses, definitieve versie

SeinstravandeLaar B.V.
drs. Stan van de Laar

Landsmeer, 25 september 2017

Inhoud

A. Een terugblik in de tijd op het dossier 'bestuurlijke toekomst Landsmeer'

- Een toekomstvisie en verkenningen in de regio...
- ... en heldere uitkomst bestuurskrachtonderzoek
- Raad kiest voor 'groen', niet voor 'Amsterdam'
- Onderzoek OVER én Waterland/Edam-Volendam

B. Analyse variant 1: 'Vier op een rij'

Oostzaan/Wormerland/Waterland/Landsmeer

- De actualiteit rondom OVER-gemeenten
- De actualiteit rondom Waterland
- De beoogde koers van de drie gemeenten
- Aansluiting op opgaven en visie Landsmeer
- Onze analyse: toets aan criteria

C. Analyse variant 2: 'WOL'

Wormerland/Oostzaan/Landsmeer

- Aansluiting op opgaven en visie van Landsmeer
- Onze analyse: toets aan criteria

D. Analyse variant 3: 'Het oosten'

Waterland/Edam-Volendam/Landsmeer

- De actualiteit rondom Edam-Volendam
- De beoogde koers van Edam-Volendam
- Aansluiting op opgaven en visie Landsmeer
- Onze analyse: toets aan criteria

E. Analyse variant 4: 'Vijf groenen'

Oostzaan/Wormerland/Waterland/Edam-Volendam/Landsmeer

- Aansluiting op opgaven en visie van Landsmeer
- Onze analyse: toets aan criteria

F. Vormen van samenwerking

- Samenwerken rondom 1 taak (SSC)
- Samenwerken op meerdere taken (matrix)
- Samenwerken op alle taken (ambtelijke fusie)
- Subvariant ambtelijke fusie: gastheer-/centrumgemeente
- Herindeling

G. Karakter en kenmerken van gemeenten

- Landsmeer
- Oostzaan
- Wormerland
- Waterland
- Edam-Volendam

H. Geraadpleegde bronnen

- Geraadpleegde documenten
- Gevoerde gesprekken

A. Een terugblik in de tijd op het dossier 'bestuurlijke toekomst Landsmeer'

Een toekomstvisie en verkenningen in de regio...

(1 van 2)

In 2012 adviseerde de provincie om een verkenning uit te voeren naar de ontwikkelingen in regio Zaanstreek-Waterland. Dit vanwege het verzoek van de gemeente Zeevang aan de gemeente Edam-Volendam om tot een herindeling te komen en de wens om in de regio te bespreken of een eventuele fusie belemmerend zou werken voor andere ontwikkelingen.

De gemeenten Edam-Volendam en Zeevang gaven vervolgens de opdracht voor uitvoering van deze verkenning, waaruit de volgende bevindingen kwamen:

- Behoudens de gemeente Zeevang, die al had besloten te willen fuseren met Edam-Volendam, hechtten alle gemeenten aan bestuurlijke zelfstandigheid. Intergemeentelijke samenwerking, integraal of op deelterreinen, werd als de meest gewenste vorm gezien om het gemeentelijk takenpakket op adequate wijze uit te kunnen voeren wanneer het "op eigen kracht" niet meer zou lukken.
- Beemster en Purmerend hadden daar al vorm aan gegeven door te kiezen voor vergaande ambtelijke samenwerking met ingang van 2014. Datzelfde gold voor Wormerland en Oostzaan, die al vanaf 2010 samenwerken.
- De gemeente Zaanstad had geen uitgesproken wens tot herindeling, maar achtte het, gezien de samenwerkingsverbanden die er nu al waren, niet onlogisch dat er op termijn een Zaanstreekgemeente ontstaat met Oostzaan en Wormerland (haaks op de uitgedragen wens van deze beide laatste gemeenten om zelfstandig te blijven en de professionalisering van hun taakuitvoering door samenwerking vorm te geven).
- Een gemeente "Groot Waterland" (Edam-Volendam, Beemster, Purmerend, Wormerland, Waterland, Landsmeer en Zeevang) werd door géén van de gemeenten als het wenselijke toekomstbeeld gezien.
- Behoudens Zaanstad zelf (zie hierboven) zagen de andere gemeenten Zaanstad en Purmerend blijven wat ze eerder waren. Daarnaast zagen de meeste op enigerlei wijze langs de randen van Purmerend twee (min of meer samenhangende) eenheden ontstaan. Een oostelijk deel (de IJsselmeer-gemeenten) en een westelijk deel (de OVER-gemeenten met eventueel nieuwe partners daar aan toegevoegd).
- Over de samenstelling van elk van deze twee eenheden bestond echter geen helder beeld. OVER-gemeenten streefden naar verbreding van de basis onder de huidige samenwerking en zien daarin een plaats voor zowel Landsmeer als Waterland. Landsmeer gaf destijds geen voorkeur voor een samenwerkingspartner aan. Waterland gaf aan graag met Edam-Volendam te willen samenwerken.
- Waterland gaf aan een fusie van Zeevang en Edam-Volendam te betreuren wanneer dit de gewenste samenwerking met Edam-Volendam zou vertragen of zelfs teniet zou doen. Edam-Volendam was van mening dat dit twee verschillende zaken zijn: een fusie zou, zeker op termijn, vormen van samenwerking niet in de weg hoeven te staan.
- Zaanstad was van mening dat elke zet op het regionale schaakbord andere mogelijke zetten kan beïnvloeden en hechtte daarom aan een integrale benadering van de bestuurlijke toekomst van de regio vooraleer er formele "zetten" gedaan worden.

Een toekomstvisie en verkenningen in de regio...

(2 van 2)

In 2013 stelde de raad de toekomstvisie Landsmeer 2025 vast en zette daarmee een stip op de horizon, om “zelf aan het roer te staan en gezamenlijk de handen uit de mouwen te steken en samen te gaan werken aan een vitale toekomst.” In de toekomstvisie werden drie ontwikkelsporen geformuleerd:

- Economie, recreatie en toerisme
- Wonen en leven
- Ruimte en mobiliteit

De gemeente benoemde in de toekomstvisie op alle drie de sporen de regio meer te willen betrekken voor het realiseren van haar ambities: Landsmeer gaf aan graag stappen te willen zetten in samenwerking in de regio, aan te willen sluiten bij in gang gezette initiatieven en bij te dragen aan de noodzakelijke verbinding en samenhang in de regio. Naar aanleiding van de toekomstvisie gaf de raad het college de opdracht om tot een procesvoorstel te komen, teneinde te komen tot besluitvorming over de bestuurlijke toekomst van de gemeente.

In juni 2014 nam de gemeenteraad het zogenoemde “procesvoorstel voor de bestuurlijke toekomst fase I” aan, gericht op de beantwoording van de vragen:

1. Kan de gemeente zelfstandig blijven tot 2025?
2. Als de gemeente niet zelfstandig kan blijven, is fusie of samenwerking de beste oplossing?
3. En met welke partner?

Tegelijkertijd was ook de regio in beweging:

- Wormerland en Oostzaan werkten sinds 2010 samen in de ambtelijke fusieorganisatie ‘OVER-gemeenten’ en zochten naar andere gemeenten die zich daarbij willen aansluiten om tot een robuustere samenwerking te komen;
- Waterland had het voornemen uitgesproken om een bestuurskrachtonderzoek uit te voeren;
- Edam-Volendam had medio 2013 besloten om in te stemmen met het fusieverzoek van de gemeente Zeevang en te gaan herindelen per 1 januari 2016;
- Beemster en Purmerend waren per 1 januari 2014 een ambtelijke samenwerking aangegaan, waarbij Purmerend een groot deel van de gemeentelijke taken van Beemster ging uitvoeren.

Daarnaast werd in opdracht van de burgemeesters van de gemeenten Purmerend en Zaanstad het zogenoemde Bandell onderzoek uitgevoerd naar de inhoudelijke en bestuurlijke opgaven in de regio Zaanstreek-Waterland en de positie van de gemeenten daarin. De belangrijkste bevindingen daaruit waren dat:

- Bestuurders in de regio het belang van regionale samenwerking erkennen;
- Tegelijkertijd de regio een bestuurlijke lappendeken is, waarbij eigen belang voor regionale behoeften gaat en een gezamenlijk perspectief op de toekomst ontbreekt;
- Voor meer regionale samenwerking een gevoel van urgentie, een gedeelde visie en een voortrekkersrol van Purmerend en Zaanstad nodig is.

In de rapportage werden (onder andere) de aanbevelingen gedaan om de regio een gezicht te geven, een gezamenlijke visie te ontwikkelen, bestuurlijk lef te tonen en tot slimmere samenwerking te komen. Ook werd aanbevolen om in gesprek te gaan met gemeenten, bedrijfsleven, middenveld en inwoners.

... en heldere uitkomst bestuurskrachtonderzoek

In het najaar van 2014 werden in Landsmeer diverse wijkgesprekken met inwoners en raadsleden gevoerd. Ook maakte het college van B&W van Landsmeer een ronde langs buurgemeenten, om in gesprek te gaan over hun visie op de toekomst en beeld bij samenwerking. Daaruit kwam het volgende beeld naar voren:

- *Wormerland* gaf aan bestuurlijk zelfstandig te willen blijven, maar wel één ambtelijke organisatie te willen vormen (geen uitbreiding van de bestaande ambtelijke fusie, maar in een nieuwe vorm). Daarbij werd gedacht aan gemeenten die een landelijke bufferzone tussen de Amsterdam, Zaanstad en Purmerend kunnen vormen.
- *Oostzaan* gaf aan te hechten aan het behoud van couleur locale en op basis van gelijkwaardigheid samenwerking aan te gaan met andere landelijke gemeenten in de regio, waarbij concreet werd gedacht aan de gemeenten Landsmeer en Waterland.
- *Waterland* had zich uitgesproken zelfstandig te willen blijven, en om een bestuurskrachtonderzoek uit te voeren. De gemeente gaf aan na bekendmaking van de resultaten daarvan zich verder te willen oriënteren op de implicaties.
- *Beemster* gaf Landsmeer in overweging om ook voor bestuurlijke zelfstandigheid te kiezen, met een robuuste ambtelijke samenwerking, zonder uitspraken te doen over de mogelijke partners en rol van Beemster daarin.
- *Amsterdam* gaf aan dat het allereerst aan het gemeentebestuur van Landsmeer is om een oordeel te vormen over de gewenste bestuurlijke toekomst, waarbij Amsterdam geen reden zag om op voorhand mogelijke oplossingen uit te sluiten.

In dat zelfde jaar voerde Boer en Croon een onderzoek naar de bestuurskracht van Landsmeer uit. Daarbij lag de focus op de bestuurskracht van de gemeente in samenwerkingsverbanden, op afstand geplaatste overheidstaken en regionale opgaven (zogeheten 'bestuurskracht niveau 2'). De vraag stond centraal: in hoeverre is Landsmeer in staat om de noodzakelijke en gewenste rol in de regio te vervullen?

In het onderzoek werd geconcludeerd dat Landsmeer een duidelijke strategische visie heeft, transparant is in wat zij wil bereiken en heldere afspraken heeft in taken voor raad, college en ambtelijke organisatie. Maar tegelijkertijd gaf het bestuurskrachtonderzoek aan dat Landsmeer onvoldoende in staat is om daar een vervolg te geven. Er is "weinig ambtelijke capaciteit, (nog) kwetsbare bestuurders en een passief volgende raad die geen kaders stelt op regionale opgaven en geen controle houdt op de resultaten." Sturing en verantwoording is beperkt en extern samenspel is zwak ontwikkeld (weinig aanwezig in overleggen op regionaal niveau).

Op regionaal niveau bleek de gemeente onvoldoende bestuurkrachtig. De uitvoering van vele gemeentelijke taken is ondergebracht bij andere gemeenten of gemeenschappelijke regelingen, wat de mate van regie op de uitvoering en integraliteit van werken beperkt. Het bestuurskrachtonderzoek geeft dan ook aan dat, om bestuurskrachtiger te worden (ten aanzien van visie en strategie, intern en extern samenspel, sturing en verantwoording en financiële positie) de volgende randvoorwaarden gelden:

- Sterke bestuurders
- Daadkracht door organiserend vermogen
- Regie vanuit de raad
- Een sterk en strategisch ambtelijk apparaat om visie en kaders uit te werken en te ontwikkelen.

Raad kiest voor 'groen', niet voor 'Amsterdam'

Op 8 december 2014 bracht het college – vooruitlopend op een oordeelsvormende sessie van de raad in januari 2015 over de bestuurlijke toekomst – een pre-advies uit. Daarin schetste het college zijn ideale scenario voor de toekomst van Landsmeer, namelijk:

Een krachtig Waterlands bestuur als groene buffer tussen de drie grote steden, waarbij in het behouden van groen en het stimuleren en promoten van recreatie en toerisme er een gezamenlijke uitdaging ligt, mede in relatie tot de bredere omgeving en de MRA.

Dit scenario is gebaseerd op het beeld van het college dat:

- Landsmeer onvoldoende bestuurskrachtig is in de regio;
- Ook de ambtelijke organisatie zeer kwetsbaar is en niet toekomstbestendig is;
- Gestreefd moet worden naar een robuuste organisatie, met een bedieningsgebied van minstens 50.000 inwoners en bij voorkeur één aangrenzende gemeente: een ambtelijke fusie acht het college minimaal noodzakelijk voor Landsmeer;
- Bij samenwerking een bestuurlijke fusie (eventueel op termijn) kan worden gerealiseerd, wat zorgt voor meer invloed en een krachtigere stem op regionaal niveau;
- Voor wat betreft partners de voorkeur uitgaat naar één of meer partners met dezelfde geografische inrichting, cultuur, ambities en potentie, waarmee het zwaartepunt op de regio Waterland is: een fusie met de nieuwe gemeente Edam-Volendam, Waterland (de IJsselmeergemeenten), eventueel aangevuld met Oostzaan en Wormerland.
- Er voordelen worden gezien in een keuze voor gelijksoortige gemeenten door denken, werken en leven op gelijkwaardig niveau, en het ontstaan van een gemeente die de voorkeuren en uitdagingen van inwoners en hun cultuur begrijpt.
- Samenwerking met Amsterdam onvoldoende voordelen oplevert.

Tijdens de oordeelsvormende vergadering op 22 januari 2015 sprak de raad van Landsmeer over scenario's voor de bestuurlijke toekomst. Er werden twee mogelijkheden voor samenwerking of fusie voor nadere uitwerking geselecteerd, namelijk met:

- Amsterdam
- Oostzaan, Wormerland en Waterland.

Bovendien formuleerde de raad drie randvoorwaarden, waaraan de keuze voor een scenario aan zou moeten voldoen:

- Bestendig: Geen nieuwe toekomstdiscussie(s) binnen 7-10 jaar;
- Behelzen van minimaal 50.000 inwoners;
- Tenminste één aangrenzende gemeente(n).

Op 9 april 2015 stelde de gemeenteraad vast dat Landsmeer niet meer zelfstandig kan blijven op de huidige manier. Ook besloot de raad tot het in gang zetten van een aantal activiteiten om tot één voorkeurscenario te komen, zoals het uitvoeren van een SWOT-analyse, wijkgesprekken en een enquête onder inwoners gehouden.

De SWOT analyse leidde tot een overzicht van verschillen en overeenkomsten tussen de gemeente Landsmeer en de andere vier gemeenten. Uit de enquête bleek 62% van de inwoners voorstander te zijn van samenwerking of fusie met de gemeenten Wormerland, Oostzaan en Waterland. 30% was voorstander van samenwerking of fusie met Amsterdam. Daarnaast verkiest 65% verregaande samenwerking boven een fusie (25%).

Op 17 december 2015 besloot de gemeenteraad van Landsmeer tot het zogenoemde wilsbesluit, namelijk:

- Een ambtelijke samenwerking met de gemeenten Wormerland, Oostzaan en Waterland na te streven;
- Het college de opdracht te geven om te onderzoeken of deze samenwerking kan worden vormgegeven.

Onderzoek OVER én Waterland/Edam-Volendam

In september 2016 startten de G5 (gemeenten Edam-Volendam, Landsmeer, Waterland, Wormerland en Oostzaan) met een onderzoek naar de mogelijkheden om slim samen te werken. Hiertoe werden op ambtelijk niveau een vijftal werkgroepen ingericht, bestaande uit medewerkers van de vijf gemeenten, die als doelstelling hadden:

- Verhogen van de kwaliteit van dienstverlening (uitvoering en advisering)
- Beperken van de kwetsbaarheid van organisaties
- Verlagen of beperken van de kosten

De daarbij onderzochte thema's waren de invoering van de Omgevingswet, Personeel & organisatie, Juridische Zaken en informatievoorziening (Big Data en Smart Cities) en informatiebeveiliging.

Het uitgangspunt was dat de gemeenten uitgaan van hun eigen kracht, ambtelijke samenwerking op organische wijze plaatsvindt en geen sprake is van structuurdiscussies. Samenwerken vindt geheel of gedeeltelijk plaats, binnen de keuzevrijheid van iedere gemeente.

In maart 2017 werden de eerste resultaten ambtelijk als positief beoordeeld. Een maand later werd (ambtelijk) door Wormerland aangegeven dat er te weinig tempo zat in de resultaten en de gemeente zich onvoldoende kon vinden in de uitgangspunten van de samenwerking, vanwege het gebrek aan perspectief en structuur. Daarmee kwam de samenwerking tot stilstand.

Begin mei 2017 gaven de burgemeesters van Oostzaan en Wormerland in een interview aan dat zij op korte termijn geen aansluiting van de gemeenten Landsmeer en Waterland voorzagen en – mede op basis van een interne evaluatie – de focus op de eigen organisatie legden.

Op basis van die berichtgeving sprak de gemeenteraad van Landsmeer op 11 mei 2017 over de ontstane situatie. Ook besprak de raad hun eerdere vastgestelde wilsbesluit van 17 december 2015 en pasten deze aan: de raad streeft nog steeds naar vergaande samenwerking in gemeenten in de regio. Maar naast het te onderzoeken scenario van samenwerking met Waterland, Oostzaan en Wormerland is het college opgedragen om ook:

- onderzoek te verrichten naar de ontwikkelingen binnen de OVER-gemeenten, ten einde na te gaan wat de oorzaak of aanleiding en noodzaak voor de OVER-gemeenten is om over te gaan tot herstructurering en investering in de gezamenlijke ambtelijke organisatie;
- te onderzoeken of verdergaande samenwerking met de gemeenten Edam-Volendam en Waterland ook tot de mogelijkheden behoort.

Vervolgens volgden een schriftelijke reactie van de colleges van Oostzaan en Wormerland en gesprekken tussen de burgemeesters en colleges. Door OVER-gemeenten is benoemd dat voor uitbreiding nog gericht wordt op de gemeenten Landsmeer en Waterland. Een nadere toelichting op de huidige problematiek van OVER-gemeenten of inzicht in de evaluatie is echter niet geboden, waarmee onduidelijk blijft wat de stand van zaken in hun organisatie is.

Op 1 augustus 2017 reageerden de colleges van Landsmeer, Waterland en Edam-Volendam per brief aan de colleges van Wormerland en Oostzaan. Daarin benadrukten zij dat – in weerwil van de keuze van Wormerland en Oostzaan – de ontwikkelingen bij de hun gemeenten ook niet stil hebben gestaan en projecten zijn doorgegaan, uitten verbazing dat weer wordt voorgesteld de samenwerking op te pakken en gaven aan open te staan voor een gesprek.

B. Analyse variant 1: 'Vier op een rij'

Oostzaan/Wormerland/Waterland/Landsmeer

De actualiteit rondom OVER-gemeenten

De gemeenten Oostzaan en Wormerland werken sinds 2010 samen in een gemeenschappelijke regeling OVER-gemeenten, waarin de gemeentelijke taken (en formatie) is gebundeld. De gemeente Landsmeer was in de ontwikkeling van deze ambtelijke samenwerking ook betrokken, maar trok zich terug vanwege onvoldoende vertrouwen in het gekozen construct.

OVER-gemeenten heeft vanaf de start van de samenwerking aangegeven aansluiting van één of meerdere andere gemeenten te beogen, om de organisatie robuuster te maken en krachten te bundelen. Tot op heden is dat echter nog niet gelukt.

Op 4 mei 2017 verscheen in het Noord Hollands Dagblad een interview met de burgemeesters van Oostzaan en Wormerland. Zij gaven daarin aan dat zij in de komende twee jaar geen aansluiting verwachten van Landsmeer en Waterland. Om die reden – en mede naar aanleiding van een evaluatieonderzoek – gaat OVER-gemeente in de eigen organisatie investeren.

Naar aanleiding hiervan stuurde het college van Landsmeer een bericht aan haar raad waarin het verbazing over het interview uitte.

Vervolgens stuurden de colleges van Oostzaan en Wormerland op 7 juli 2017 een brief, waarin onder andere benoemd werd dat zij:

- graag met de vijf gemeenten in gesprek gaan om beelden te delen over wensen en visie op samenwerking in de regio, om samen vorm en inhoud te geven aan het vervolg;
- eventuele misverstanden door communicatie over de versterking van OVER-gemeenten betreuen.

Inmiddels hebben op bestuurlijk niveau diverse gesprekken plaatsgevonden tussen Landsmeer, Oostzaan en Wormerland.

Daarbij heeft het college van Landsmeer diverse malen – zowel mondeling als schriftelijk – verzocht om de evaluatie van OVER-gemeenten te ontvangen om inzicht te krijgen in de huidige situatie van de ambtelijke organisatie, echter is daar geen gehoor aan gegeven. Daarnaast is voor Oostzaan en Wormerland geen bestuurskrachtonderzoek beschikbaar.

Inmiddels is op basis van openbare documenten (o.a. raadsbrieven, begroting van OVER-gemeente en behandeling daarvan in de raadsvergaderingen van Oostzaan en Wormerland) wel inzichtelijk dat:

- OVER-gemeente kwetsbaar is door onvoldoende beschikbare middelen en onduidelijkheid in bestuurlijke en ambtelijke rollen en verantwoordelijkheden;
- er sprake is van een bovengemiddeld ziekteverzuim (ca. 9%) en gebrek aan kwaliteit en capaciteit door 'achterstallig onderhoud' in de organisatie, aangezien met investeringen is gewacht tot het aanhaken van nieuwe deelnemers (wat echter nog is uitgebleven);
- OVER-gemeenten structureel twee ton per jaar duurder wordt en er in totaal € 328.240 aan extra incidenteel budget voor 2018 benodigd is;
- Daarvan diverse maatregelen worden ondernomen, zoals:
  - het aanstellen van één algemeen directeur (in plaats van de huidige tweehoofdige directie);
  - het verstevigen van het managementteam (inclusief ondersteuning) om de benodigde kwaliteitsverbetering en aandacht daarvoor van het MT mogelijk te maken;
  - het herzien van de bestuursstructuur en onderzoeken van de passende (rechts)vorm voor de ambtelijke fusieorganisatie, waarbij onder andere wordt gedacht aan een shared serviceorganisatie, bijvoorbeeld in de vorm van een bedrijfsvoeringsorganisatie (BVO).

De actualiteit rondom Waterland

In het coalitieakkoord 2014-2018 van de gemeente Waterland stond benoemd dat een bestuurskrachtonderzoek zou worden uitgevoerd. Dit kwam voort uit de verwachting dat veel ontwikkelingen en taken op de gemeente zouden afkomen, waarvoor Waterland zijn sterktes en zwaktes wilde beoordelen.

In 2014 werd het bestuurskrachtonderzoek uitgevoerd, bestaande uit twee deelonderzoeken (een zelfevaluatie en extern onderzoek) en oordeel daarvan van een visitatiecommissie. Het bestuurskrachtonderzoek gaf aan dat de bestuurlijke organisatie van de gemeente:

- een betrokken gemeenteraad heeft, die open staat voor inbreng vanuit de samenleving, hoewel daar geen weloverwogen keuzes aan ten grondslag liggen en de raad vooral toegankelijk is voor burgers en organisaties die goed de weg weten te vinden.
- zowel gemeenteraad als college zich vaak bezig houden met details en heldere kaders en beleidslijnen ontbreken. Daardoor is de gemeente voor burgers, maatschappelijke organisatie en ondernemers onvoorspelbaar.

Om die reden werd in het onderzoek aanbevolen om meer kaders en beleid vast te leggen en te komen tot een heldere rolverdeling.

Over de ambtelijke organisatie van Waterland gaf het onderzoek aan dat:

- medewerkers gekenmerkt worden door betrokkenheid en hart-voor-de-zaak;
- de organisatie kwetsbaar is en een capaciteitsgebrek kent, zowel kwantitatief als kwalitatief. De organisatie kent vele éénmansfuncties en soms worden meerdere éénmansfuncties door één persoon vervuld.
- sprake is van een gebrek aan capaciteit als het gaat om het formuleren van nieuw beleid en het oppakken van nieuwe taken.

Aangegeven werd dat de bestaande samenwerking te fragmentarisch is om het verschil te maken en de bestaande knelpunten op te lossen. Meer samenwerking zou onder andere kunnen leiden tot:

- Toenemende efficiency
- Versterking van de regionale positie
- Het beter aankunnen van grotere opgaven
- Versterking van kennis en kwaliteit
- Vermindering van kwetsbaarheid

In het onderzoek werd aanbevolen om tot een proces te komen dat leidt tot heldere keuzes over de bestuurlijke en ambtelijke toekomst van de gemeente en positie in de regio. Daarbij zou het criterium moet worden meegenomen dat er een ambtelijke organisatie ontstaat waarin de kwetsbaarheid vermindert en (beleids)capaciteit versterkt wordt.

Daarbij werden voor samenwerking tenminste de volgende mogelijkheden gezien:

- Samenwerking in de bedrijfsvoering (PIOFACH-taken)
- Samenwerking in de uitvoering, bijvoorbeeld bij de oude en nieuwe zorgtaken
- Samenwerking op strategisch en beleidsmatig niveau, met mogelijk een pool van beleidsmedewerkers en bindende afspraken en compromissen
- Ambtelijke fusie, met behoud van bestuurlijke zelfstandigheid
- Volledige fusie

De beoogde koers van Oostzaan en Wormerland

Oostzaan

In de programmabegroting 2017 betoogt Oostzaan vanuit zelfstandigheid te zoeken naar regionale samenwerking om belangrijke doelen te verwezenlijken. Het gaat onder andere om:

- een niet vrijblijvende ambtelijke samenwerking van de vier gemeenten Oostzaan, Wormerland, Landsmeer en Waterland;
- samenwerking met Amsterdam op grensoverschrijdende problematiek, realisatie van de Noord-Zuid lijn en verbinding met Amsterdam Noord (mede in verbinding met Landsmeer);
- ambtelijke samenwerking met Oostzaan, Wormerland, Landsmeer, Waterland en Edam-Volendam op het delen van capaciteit en specialistische kennis (mede bedrijfsvoering).

Wormerland

Ook voor Wormerland staat voorop om “een sterke, zelfstandige en duurzame gemeente” te blijven, “ondersteund door een effectieve en efficiënte ambtelijke organisatie”. De koers die het college in de begroting 2017 uitzet is om meer ambtelijke en bestuurlijke samenwerking in de regio te zoeken. Daarbij worden verschillende verkenningen genoemd:

- het heeft de voorkeur om de ambtelijke samenwerking in de vorm van een nieuwe ambtelijke serviceorganisatie op te schalen naar meer gemeenten in de regio. Landsmeer en Waterland worden genoemd als gemeenten die veel overeenkomsten hebben met Wormerland in het waterrijke, groene landschap van veenweide en polders;
- ook geeft het college aan dat de gesprekken met Edam-Volendam over ambtelijke samenwerking intensiever worden;
- ook op het niveau van de 8 Zaanstreek-Waterlandgemeenten worden de gesprekken intensiever.

In gesprekken en correspondentie (zomer 2017) met de colleges van Landsmeer (en Waterland en Edam-Volendam) hebben de colleges van Oostzaan en Wormerland duidelijk gemaakt dat de blik van OVER-gemeenten voor uitbreiding nog altijd gericht is op de gemeenten Landsmeer en Waterland. Ook hebben beide colleges aangegeven verheugd te zijn met de resultaten van de G5-samenwerking en graag met de vijf gemeenten in gesprek willen gaan over wensen en visie op samenwerking in de regio.

De beoogde koers van Waterland

Tijdens de eerste bespreking van het bestuurskrachtonderzoek in maart 2015 heeft de raad van Waterland aangegeven op dat moment geen gemeente te willen uitsluiten van samenwerking.

Tijdens een uitvoerige volgende bespreking van het onderzoek op 15 september 2016 besloot de raad van Waterland om in deze collegeperiode geen bestuurlijke fusie te onderzoeken, maar samen met de gemeenten Edam-Volendam, Landsmeer, Wormerland en Oostzaan te onderzoeken op welke wijze slim samen kan worden gewerkt. Met als uitgangspunt dat een robuuste organisatie ontstaat voor duurzame samenwerking (die tegemoet komt aan de conclusies van het bestuurskrachtonderzoek). Daarnaast gaf de raad opdracht te onderzoeken onder welke (financiële) condities de gemeente Waterland volledig zelfstandig kan blijven.

In de zomer van 2017 heeft het college van Waterland in een raadsinformatiebrief aan de raad (en per brief aan de vier (regio)gemeenten) aangegeven aan dat:

- de gemeente Waterland eerst een duidelijke inhoudelijk keuze wil maken met betrekking tot de samenwerkingspartners;
- na het bepalen van de samenwerkingspartners voor een samenwerkingsvorm gekozen kan worden;
- samenwerking tussen vijf partners mogelijk 'te veel van het goede' is;
- het voor de gemeente Waterland verstandig is om – nu de OVER-gemeenten eerst intern orde op zaken willen stellen – het verstandig is om focus aan te brengen in partners;
- onderzocht is in hoeverre er basis is om de samenwerking met de buurgemeenten Landsmeer en Edam-Volendam te verdiepen, die beiden aangaven daar positief tegenover te staan;
- waarbij deze samenwerking (uiteindelijk) voldoende robuustheid lijkt op te leveren om voldoende bestuurskrachtig te zijn.

Om die reden heeft het college van Waterland voorgesteld om eerst te onderzoeken op welke wijze de samenwerking met Landsmeer verder kan worden geïntensiveerd. Tegelijk wordt voorgesteld om met de gemeente Edam-Volendam in gesprek te gaan (Edam-Volendam sluit een ambtelijke fusie uit, maar staat open voor een bestuurlijke fusie) om te onderzoeken welke mogelijkheden worden gezien om eventueel aan te haken.

In het najaar van 2017 gaat de raad in gesprek over dit voorstel. Daarmee is er tot op heden nog geen sprake van een politieke uitspraak over de koers van Waterland ten aanzien van samenwerking.

Aansluiting op opgaven en visie van Landsmeer

Resultaten SWOT-analyse (2015/2017)

In 2015 (en op onderdelen in 2017) is een analyse uitgevoerd naar de mate waarin de visie en taakuitvoering van de gemeenten Oostzaan en Wormerland overeenkomen met de gemeente Landsmeer. Daarbij is soms Landsmeer en soms een onafhankelijke norm als uitgangspunt genomen. De uitkomsten van de SWOT zijn hiernaast. De mate van overeenkomst is in kleur weergegeven, variërend van beperkte overeenkomst (lichtgroen) tot veel overeenkomst (donkergroen).

Uit de analyse blijkt onder meer dat de gemeente Oostzaan met name in hun visie op punten als economie, recreatie en toerisme en ruimtelijke ontwikkeling verschillend is van Landsmeer. De overeenstemming met de gemeente Wormerland is op vrijwel alle vlakken groot. Ook met Waterland zijn er veel overeenkomsten, met name ten aanzien van de financiën en toekomstvisie. Voor wat betreft deelname aan samenwerkingsverbanden is de overlap met de gemeente Waterland het grootst.

Zie voor een nadere toelichting de SWOT-analyse.

Financiën	L	O	Wo	Wa
Lokale lasten				
Weerstandsvermogen				
Besteding van budgetten				
Participatie en voorzieningen				
Visie op burger- en overheidsparticipatie				
Concrete invulling burger- en overheidsparticipatie				
Dienstverlening				
Samenredzaamheid en voorzieningen				
Toekomstvisie				
Visie op economie, recreatie en toerisme				
Concrete invulling economie, recreatie en toerisme				
Visie op wonen				
Concrete invulling wonen en zorg				
Visie op ruimtelijke ontwikkeling				
Visie op sport en cultuur				
Intergemeentelijke samenwerking				
Visie en grip op samenwerkingsverbanden				
Deelname aan samenwerkingsverbanden				

Onze analyse: toets aan criteria

Beter

- Beperkte toename in capaciteit en kwaliteit van dienstverlening aan gemeentebesturen en inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties door:
  - beperkte omvang van de vier gemeenten en gezamenlijke organisatie;
  - het beeld bij de huidige stand van zaken van de ambtelijke organisatie van Wormerland en Oostzaan ('achterstallig onderhoud');
- Geen aanwezigheid van strategische denkkracht en innovatiemogelijkheden.

Robuuster

- Beperkte afname van kwetsbaarheid (alleen op ondersteunende functies) door huidige beperkte capaciteit van de vier organisaties;
- Extra kwetsbaarheid door bediening van vier relatief kleine gemeentebesturen vanuit één ambtelijke organisatie van beperkte omvang;
- Harmonisatie van (alle) werkprocessen en veel beleid is een randvoorwaarde.

Kansrijker

- Beperkt aantal nieuwe functies, waardoor voor medewerkers beperkt nieuwe kansen aandienen;
- Door OVER-gemeenten wordt op dit moment een vrijwel geheel nieuwe management aangetrokken, waardoor geen sprake is van een gezamenlijke opbouw van een nieuwe organisatie en gelijke kansen voor alle medewerkers op managementfuncties;
- Beperkt aantrekkelijk voor nieuwe medewerkers, mede door huidige (beeldvorming over de) situatie van OVER-gemeenten, en huidige medewerkers (door hoog ziekteverzuim bij OVER-gemeenten).

Krachtiger

- Geen mogelijkheden om krachtiger in de regio op te treden, aangezien de ambtelijke ondersteuning in regionale vraagstukken niet/nauwelijks toeneemt en het vooral vraagt om goede onderlinge bestuurlijke verhoudingen.

Goedkoper

- Beperkt efficiencyvoordeel, aangezien sprake is van het blijven bedienen van vier relatief kleine gemeentebesturen.
- Investerings zijn nodig om de ambtelijke organisatie te laten starten, naast hetgeen nodig is om de capaciteit van OVER-gemeenten op orde te brengen (uit de begroting 2017 blijkt dat een structurele investering in de capaciteit van OVER-gemeenten noodzakelijk)
- Beperkt structureel financieel voordeel door gezamenlijke inkoop.

Bestendiger

- Beperkt toekomstbestendig: de schaalomvang en aantal te bedienen gemeentebesturen levert onvoldoende ambtelijke slagkracht en bestuurskracht op om zelfstandig te blijven;
- Ook kennen de betrokken gemeenten onvoldoende onderlinge samenhang en verbinding om tot duurzame samenwerking te komen.
- De gemeenten bedienen circa 54.000 inwoners, waarmee is voldaan aan het criterium van minimaal 50.000 inwoners.

Voor de gemeente Waterland is nog onbekend of deze variant passend is hun politiek-bestuurlijke koers. De gemeenten Oostzaan en Wormerland staan positief tegenover deze variant.

C. Analyse variant 2: 'WOL'

Wormerland/Oostzaan/Landsmeer

De aansluiting op de ambities van Landsmeer

Resultaten SWOT-analyse

Uit de analyse blijkt dat de gemeente Oostzaan met name in hun visie op punten als economie, recreatie en toerisme en ruimtelijke ontwikkeling verschillend is van Landsmeer en sprake is van overeenstemming op met name het thema participatie en voorzieningen. De overeenstemming met de gemeente Wormerland is op vrijwel alle vlakken groot, voornamelijk ten aanzien van het thema toekomstvisie. Opvallend zijn de verschillen (met name in visie) tussen Oostzaan en Wormerland, wat op beperkte beleidsafstemming duidt.

Zie voor een nadere toelichting de SWOT-analyse.

Financiën	L	O	Wo
Lokale lasten			
Weerstandsvermogen			
Besteding van budgetten			
Participatie en voorzieningen			
Visie op burger- en overheidsparticipatie			
Concrete invulling burger- en overheidsparticipatie			
Dienstverlening			
Samenredzaamheid en voorzieningen			
Toekomstvisie			
Visie op economie, recreatie en toerisme			
Concrete invulling economie, recreatie en toerisme			
Visie op wonen			
Concrete invulling wonen en zorg			
Visie op ruimtelijke ontwikkeling			
Visie op sport en cultuur			
Intergemeentelijke samenwerking			
Visie en grip op samenwerkingsverbanden			
Deelname aan samenwerkingsverbanden			

Onze analyse: toets aan criteria

Beter

- Geen toename in capaciteit en kwaliteit van dienstverlening aan gemeentebesturen en inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties door:
  - beperkte omvang van de drie gemeenten en geringe omvang van de gezamenlijke organisatie;
  - het beeld bij de huidige stand van zaken van de ambtelijke organisatie van Wormerland en Oostzaan ('achterstallig onderhoud');
- Geen aanwezigheid van strategische denkkraft en innovatiemogelijkheden.

Robuuster

- Beperkte afname van kwetsbaarheid (alleen op ondersteunende functies) door huidige capaciteit van de drie organisaties;
- Extra kwetsbaarheid door bediening van drie relatief kleine gemeentebesturen vanuit één ambtelijke organisatie van zeer beperkte omvang;
- Harmonisatie van (alle) werkprocessen en veel beleid is een randvoorwaarde.

Kansrijker

- Beperkt aantal nieuwe functies, waardoor voor medewerkers beperkt nieuwe kansen aandienen;
- Door OVER-gemeenten wordt op dit moment een vrijwel geheel nieuwe management aangetrokken, waardoor geen sprake is van een gezamenlijke opbouw van een nieuwe organisatie en gelijke kansen voor alle medewerkers op managementfuncties;
- Beperkt aantrekkelijk voor nieuwe medewerkers, mede door huidige (beeldvorming over de) situatie van OVER-gemeenten, en huidige medewerkers (door hoog ziekteverzuim bij OVER-gemeenten).

Krachtiger

- Geen mogelijkheden om krachtiger in de regio op te treden, aangezien de ambtelijke ondersteuning in regionale vraagstukken niet/nauwelijks toeneemt en het vooral vraagt om goede onderlinge bestuurlijke verhoudingen.

Goedkoper

- Vrijwel geen efficiencyvoordeel, aangezien sprake is van het blijven bedienen van relatief kleine gemeentebesturen.
- Investerings zijn nodig om de ambtelijke organisatie te laten starten, naast hetgeen nodig is om de capaciteit van OVER-gemeenten op orde te brengen (uit de begroting 2017 blijkt dat een structurele investering in de capaciteit van OVER-gemeenten noodzakelijk)
- Zeer beperkt structureel financieel voordeel door gezamenlijke inkoop.

Bestendiger

- Niet toekomstbestendig: de schaalomvang en aantal te bedienen gemeentebesturen levert onvoldoende ambtelijke slagkracht en bestuurskracht op om op termijn zelfstandig te blijven;
- Ook kennen de betrokken gemeenten onvoldoende onderlinge samenhang en verbinding, kunnen de besturen elkaar onvoldoende vinden.
- De drie gemeenten hebben samen circa 37.000 inwoners, waarmee niet aan het criterium van minimaal 50.000 inwoners is voldaan.

De gemeenten Oostzaan en Wormerland staan positief tegenover deze variant.

D. Analyse variant 3: 'het Oosten'

Waterland/Edam-Volendam/Landsmeer

De actualiteit rondom Edam-Volendam

In de aanloop naar de herindeling van de gemeenten Zeevang en Edam-Volendam zijn onder andere een toekomstvisie en een (wettelijk verplicht) herindelingsadvies opgesteld. Hoewel in de toekomstvisie niet over intergemeentelijke samenwerking wordt gesproken, is in het herindelingsadvies onder andere benoemd dat:

- met de herindeling van de gemeenten Zeevang en Edam-Volendam een basis is gelegd om in een reeks van jaren in een stabiele bestuurlijke organisatie te kunnen functioneren; en
- nieuwe vormen van samenwerking daarbij uiteraard mogelijk blijven.

Bovendien werden de bevindingen en conclusies van de verkenning naar ontwikkelingen in de regio Zaanstreek-Waterland herhaald, namelijk dat:

- de fusie van Edam-Volendam en Zeevang past in de ontwikkeling van cluster van gemeenten ten oosten van Purmerend (waarnaast ook een westelijk cluster van gemeenten kan ontstaan);
- Waterland desgewenst een procedure zou kunnen starten om in een samenwerkingsverband daarbij aan te sluiten, met de mogelijkheid om op langere termijn een fusieverzoek te doen.

Ten behoeve van de herindeling op 1 januari 2016 zijn in november 2015 verkiezingen voor de gemeenteraad van Edam-Volendam gehouden. In maart 2018 vinden daarom geen reguliere gemeenteraadsverkiezingen plaats (zoals dat in de rest van Nederland geldt) en is er sprake van een extra lange bestuursperiode. De eerstvolgende gemeenteraadsverkiezingen vinden namelijk plaats in maart 2022, wat een bestuursperiode van ruim 6 jaar betekent.

De beoogde koers van Edam-Volendam

In het coalitieakkoord van 2016 is opgenomen dat de gemeente wil investeren in relaties en in een krachtige, eensgezinde Waterlandse (deel)regio, de rol van Edam-Volendam daarbinnen en op versterking van de positie van de regio Waterland binnen de Metropool. Dit gezien de bewegingen in intergemeentelijke samenwerking, van de Metropoolregio Amsterdam (MRA) tot ambtelijke fusies in de regio.

In het voorjaar van 2017 heeft de gemeente Edam-Volendam een aantal uitgangspunten vastgelegd voor de positiebepaling in samenwerkingsverbanden. De insteek daarbij is om een volwaardige rol in samenwerkingen in te vullen, goede relaties met de burens te onderhouden, vroegtijdig geïnformeerd te zijn en aan tafel te zitten, met zo weinig mogelijk bestuurlijke drukte en structuren.

In de uitgangspunten is benoemd dat de gemeente:

- Open staat voor bovenlokale, regionale en bovenregionale samenwerking en investeert in relaties die deze brede samenwerking mogelijk maken.
- Geen voorstander is van het verder institutionaliseren van intergemeentelijke samenwerking.
- Nieuwe vormen van (operationele) samenwerking ziet vormgegeven door netwerken, dat wil zeggen vormen van samenwerking vanuit een goed meegewogen belang van Edam-Volendam. Overleg en (beleids)afstemming zijn andere vormen van samenwerking. Het overdragen van bevoegdheden ligt daarbij minder voor de hand.
- Elke mogelijke samenwerking met andere gemeenten wordt afgewogen in relatie tot de betekenis in de regio en de consequenties voor het geheel van de regionale samenwerking.
- Sluit de variant van ambtelijke fusie uit.
- Bereid is om een actieve verbindende rol te spelen in de regio, mits deze rol gegund wordt.

De aansluiting op de ambities van Landsmeer

Resultaten SWOT-analyse

De mate van overeenstemming tussen de gemeenten Landsmeer en Waterland en Edam-Volendam is relatief groot. Vooral ten aanzien van visies en in de overlap in deelname aan samenwerkingsverbanden.

Bovendien kunnen de gemeenten elkaar op diverse thema's versterken. Zo kan Edam-Volendam voor Landsmeer een voorbeeldrol hebben in de thema's die in de toekomstvisie van belang zijn, zoals toerisme en ruimtelijke ontwikkeling en kan Landsmeer dat voor Edam-Volendam in het betrekken van inwoners.

Zie voor een nadere toelichting de SWOT-analyse.

Financiën	L	Wa	EV
Lokale lasten			
Weerstandsvermogen			
Besteding van budgetten			
Participatie en voorzieningen			
Visie op burger- en overheidsparticipatie			
Concrete invulling burger- en overheidsparticipatie			
Dienstverlening			
Samenredzaamheid en voorzieningen			
Toekomstvisie			
Visie op economie, recreatie en toerisme			
Concrete invulling economie, recreatie en toerisme			
Visie op wonen			
Concrete invulling wonen en zorg			
Visie op ruimtelijke ontwikkeling			
Visie op sport en cultuur			
Intergemeentelijke samenwerking			
Visie en grip op samenwerkingsverbanden			
Deelname aan samenwerkingsverbanden			

Onze analyse: toets aan criteria

Beter

- Toename in capaciteit en kwaliteit van dienstverlening aan gemeentebesturen en inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties, door grote omvang van de organisatie en beschikbare kennis ten aanzien van beleid en dienstverlening;
- Aanwezigheid van strategische functies/denkkraft en innovatie.

Robuuster

- Afname van kwetsbaarheid (op alle functies).

Kansrijker

- Nieuwe en andere (meer strategische) functies, waardoor er voor medewerkers van Landsmeer nieuwe kansen en ontwikkelmogelijkheden zijn;
- Door grotere omvang en diversiteit van functies meer aantrekkelijk voor nieuwe medewerkers en huidige medewerkers.

Krachtiger

- Relatief krachtiger door aansluiting bij natuurlijke partners (diverse taken worden al langer met Waterland opgepakt en er zijn goede ervaringen in de samenwerking op de vijf projecten), overlap in gemeenschappelijke regelingen en verbinding tussen besturen, waardoor beter samen kan worden opgetrokken in de regio;
- De gemeentebesturen kunnen in hun positie in de regio worden ondersteund door een krachtigere ambtelijke ondersteuning.

Goedkoper

- Beperkt efficiencyvoordeel (met name voor Waterland en Landsmeer), vanwege de schaa sprong.
- Mogelijke kostenbesparingen in inkoop, externe inhuur en het primaire proces.

Bestendiger

- Toekomstbestendig: de schaalomvang levert voldoende ambtelijke slagkracht en strategische capaciteit om de komende jaren zelfstandig te blijven;
- Landsmeer verbindt zich in deze variant meer met de subregio Waterland, waar het inhoudelijk en historisch meer connectie mee heeft. De gemeenten kennen een sterke onderlinge samenhang en verbinding, waardoor zij tot duurzame samenwerkingsrelaties kunnen komen.
- Aangezien nog steeds drie besturen worden bediend, zal de vraag over de bestuurlijke toekomst van de gemeenten naar verwachting op termijn (7-10 jaar) alsnog komen.
- *De drie gemeenten bedienen samen* circa 64.000 inwoners, waarmee aan het criterium van minimaal 50.000 inwoners is voldaan.

Voor de gemeente Waterland is nog onbekend of deze variant passend is hun politiek-bestuurlijke koers. De gemeente Edam-Volendam wil geen ambtelijke fusie.

E. Analyse variant 4: 'Vijf groenen'

Oostzaan/Wormerland/Waterland/Edam-Volendam/Landsmeer

De aansluiting op ambities Landsmeer

Resultaten SWOT-analyse

De overeenstemming tussen Landsmeer en de andere vier gemeenten is relatief groot, maar het meest aanwezig bij de gemeenten Wormerland en Edam-Volendam. Alle gemeenten kunnen van elkaars sterktes profiteren. Tegelijk wordt uit het overzicht inzichtelijk dat samenwerking van vijf gemeenten om (een grote wil tot) veel harmonisatie vraagt, vanwege verschillen onderling.

Zie voor een nadere toelichting de SWOT-analyse.

Financiën	L	O	Wo	Wa	EV
Lokale lasten					
Weerstandsvermogen					
Besteding van budgetten					
Participatie en voorzieningen					
Visie op burger- en overheidsparticipatie					
Concrete invulling burger- en overheidsparticipatie					
Dienstverlening					
Samenredzaamheid en voorzieningen					
Toekomstvisie					
Visie op economie, recreatie en toerisme					
Concrete invulling economie, recreatie en toerisme					
Visie op wonen					
Concrete invulling wonen en zorg					
Visie op ruimtelijke ontwikkeling					
Visie op sport en cultuur					
Intergemeentelijke samenwerking					
Visie en grip op samenwerkingsverbanden					
Deelname aan samenwerkingsverbanden					

Onze analyse: toets aan criteria

Beter

- Toename in capaciteit en kwaliteit van dienstverlening aan gemeentebesturen en inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties, door (met name via krachtenbundeling met Edam-Volendam) van de organisatie en beschikbare kennis ten aanzien van beleid en dienstverlening;
- Aanwezigheid van strategische functies/denkkraft en innovatie.

Robuuster

- Afname van het aantal eenpitter-functies (op alle taken), enkele nieuwe (specialistische) eenpitter-functies;
- Toename van kwetsbaarheid wanneer sprake is van onvoldoende harmonisatie van werkprocessen en beleid van de vijf gemeenten, aangezien dit tot risico's in de uitvoering kan leiden.

Kansrijker

- Nieuwe en andere (meer strategische) functies, waardoor er voor medewerkers van Landsmeer nieuwe kansen, uitdagingen en ontwikkelmogelijkheden zijn;
- Door grotere omvang en diversiteit van functies meer aantrekkelijk voor nieuwe medewerkers en huidige medewerkers.

Krachtiger

- Geen krachtiger positie in de regio, aangezien een ambtelijke fusie voortdurend vraagt dat de vijf gemeentebesturen elkaar op inhoud weten te vinden (en vast te houden), wat vanwege grote verschillen in natuurlijke verbindingen, oriëntatie en deelname in gemeenschappelijke regelingen zeer complex en niet reëel is.
- De gemeentebesturen kunnen in hun positie in de regio worden ondersteund door een krachtigere ambtelijke ondersteuning, maar vraagt om voortdurende afstemming (tussen de vijf gemeenten).

Goedkoper

- Beperkte efficiencyvoordelen (met name voor de vier kleine gemeenten), vanwege de schaal;
- Mogelijke kostenbesparingen in inkoop, externe inhuur en het primaire proces.

Bestendiger

- De schaalomvang levert ambtelijke slagkracht en strategische capaciteit op om de komende jaren zelfstandig te blijven;
- Door de verschillende oriëntatie van de gemeenten (op de subregio's Zaanstreek en Waterland) en de beperkte onderlinge verbinding tussen alle vijf gemeenten is het komen tot een duurzame samenwerkingsrelatie zeer complex.
- Aangezien nog steeds vijf besturen worden bediend, zal de vraag over de bestuurlijke toekomst van de gemeenten naar verwachting op termijn (5-7 jaar) alsnog komen.
- De vijf gemeenten bedienen circa 90.000 inwoners, waarmee aan het criterium van minimaal 50.000 inwoners is voldaan.

Voor de gemeente Waterland is nog onbekend of deze variant passend is hun politiek-bestuurlijke koers. De gemeente Edam-Volendam wil geen ambtelijke fusie.

F. Samenwerkingsvormen

Samenwerken rondom 1 taak: SSC

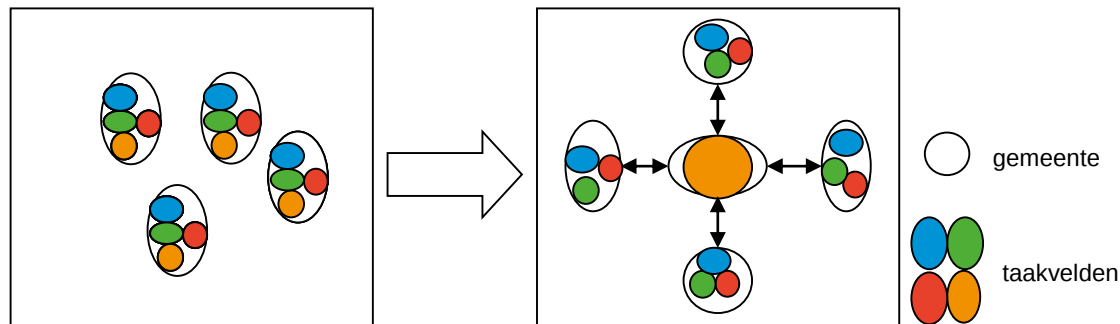
Kenmerken

- Ambtelijke capaciteit rondom één taak (fysiek) gebundeld, zoals:
  - ICT
  - Belastingen
  - Inkoop & Aanbesteding
  - Vergunningverlening & Handhaving
  - Brandweezorg
- Vaak 5 of (veel) meer gemeenten
- Iedere partner behoudt eigen gemeenteraad, college en (deel)ambtelijke organisatie
- Niet per definitie historische/geografische binding

Motieven

- Efficiency, reductie van kwetsbaarheid, verbetering van kwaliteit en toename van professionalisering

Samenwerkingsvorm in één oogopslag

Samenwerken op meerdere taken (matrix)

Kenmerken

- Krachten gebundeld rondom meerdere (maar niet alle) taken
- Iedere partner behoudt eigen gemeenteraad, college en (deel)ambtelijke organisatie
- 4, 5 of 6 gemeenten
- Samenwerkingshistorie, gezamenlijke beleidsinhoudelijke/regionale opgave

Trend

- Verliest inmiddels aan populariteit

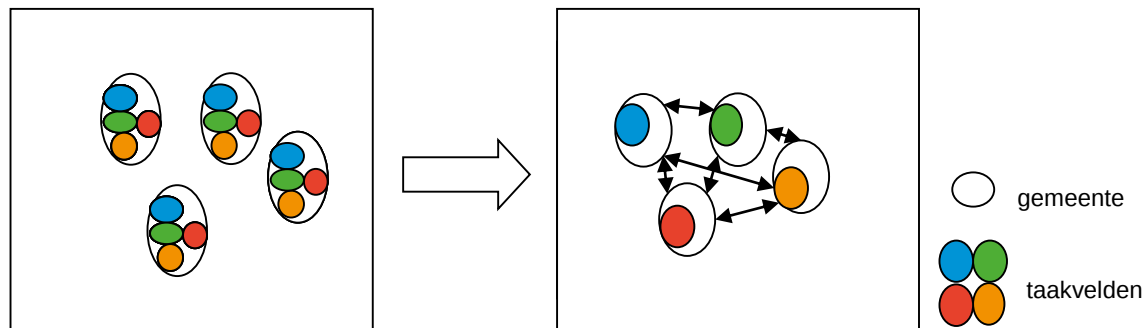
Voorbeelden

- Dienst Dommelvallei (Geldrop-Mierlo, Nuenen, Son en Breugel)
- Servicepunt 71 (Leiden, Leiderdorp, Oegstgeest, Zoeterwoude),
- Meerinzicht (Ermelo, Harderwijk en Zeewolde)

Motieven

- Reductie van kwetsbaarheid, verbetering van kwaliteit, toename van professionaliteit, efficiency

Samenwerkingsvorm in één oogopslag

Samenwerken op alle taken (ambtelijke fusie)

Kenmerken

- (Nagenoeg) alle ambtelijke taken (fysiek) gebundeld
- Iedere partner behoudt eigen gemeenteraad, college, evt. (kleine) regiefunctie
- 2 of 3 gemeenten, in één geval 4 gemeenten

Trend

- Toenemende populariteit
- Anno 2017: 21 ambtelijke fusieorganisaties in Nederland, van ruim 50 deelnemende gemeenten
- Er zijn wel voorbeelden waar het concept momenteel sterk onder druk staat of om ingrijpende herijking vraagt

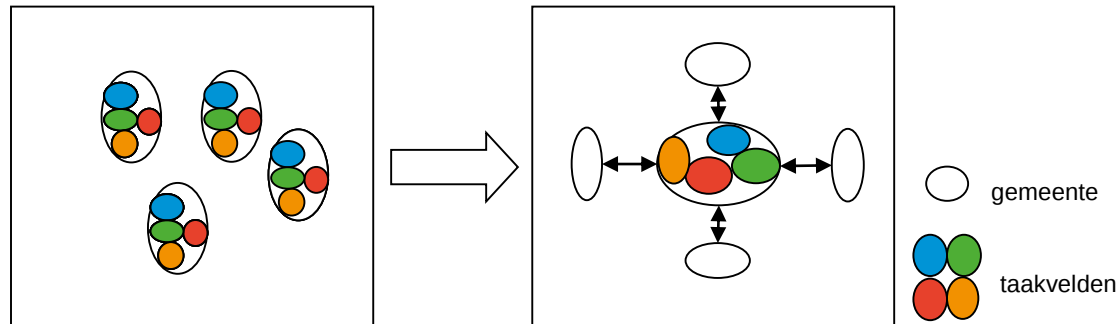
Voorbeelden

- HLT Samen (Hillegom, Lisse, Teylingen)
- BUCH (Bergen, Uitgeest, Castricum, Heiloo)
- BAR (Barendrecht, Albrandswaard, Ridderkerk)
- CGM (Cuijk, Grave, Mill)

Motieven

- 'Het kan zo niet langer', vermindering van kosten, verbetering van kwaliteit, reductie van kwetsbaarheid
- Dichtbij burger blijven, couleur locale
- Defensief motief: Voorkomen herindeling

Samenwerkingsvorm in één oogopslag

Subvariant ambtelijke fusie: gastheer-/centrumgemeente

Kenmerken

- Gemeente x verricht (alle) ambtelijke taken voor gemeente y
- Iedere partner behoudt eigen gemeenteraad en college
- Meestal 2 gemeenten
- Kleine gemeente wordt geholpen door grote broer

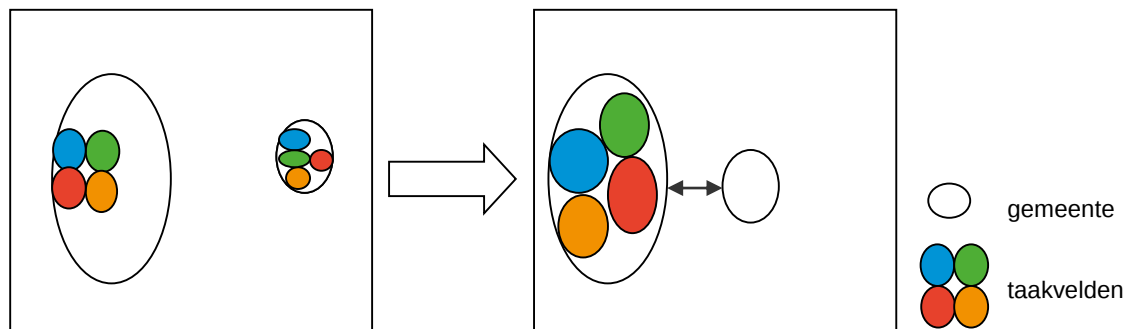
Voorbeelden

- Groningen – Ten Boer
- Purmerend – Beemster
- Amstelveen – Aalsmeer
- Haarlem – Zandvoort

Motieven

- Uiteenlopend. Reductie van kwetsbaarheid en verbetering van kwaliteit tot het voorkomen van een herindeling

Samenwerkingsvorm in één oogopslag

Herindeling

Kenmerken

- Gemeenten gaan politiek-bestuurlijk en ambtelijk samen op in één nieuwe gemeente: er wordt een nieuwe gemeenteraad gevormd, alsmede één nieuw college en één ambtelijke organisatie
- Alle taakvelden gaan over en er ontstaat één nieuwe begroting: alle middelen worden samengevoegd

Trend

- Toenemende populariteit, het aantal gemeenten is in de afgelopen jaren flink afgenomen en ook in de komende jaren volgen nog diverse herindelingen

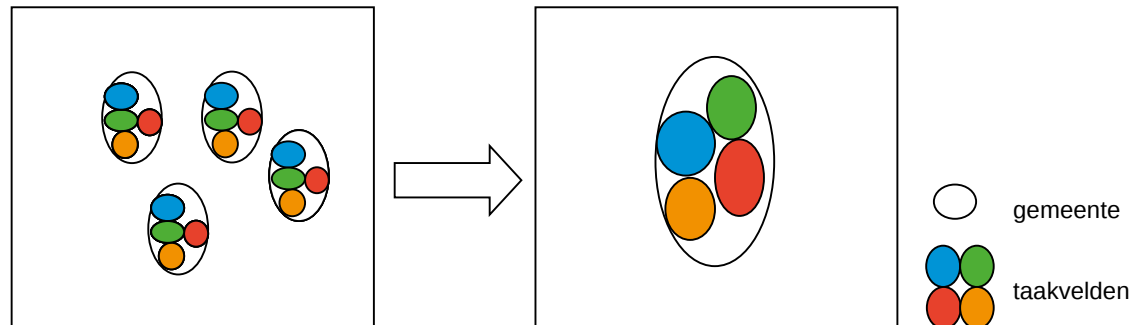
Voorbeelden

- Geldermalsen, Neerijnen en Lingewaal (West Betuwe)
- Haarlemmerliede en Spaarnwoude (Haarlemmermeer)
- Aalburg, Werkendam en Woudrichem (Altena)

Motieven

- Verbetering kwaliteit, krachtigere positie in de regio, vermindering kosten, reductie van kwetsbaarheid

Samenwerkingsvorm in één oogopslag

G.   Karakter en kenmerken gemeenten

Landsmeer: karakter en kenmerken

(1 van 4)

Historie

- Landsmeer werd – als gehucht van kippenboeren en vissers – voor het eerst genoemd in een document uit 1326. Het heette toen 'Lantsmaer' en betekent 'langs het meer'. Immers lag de nederzetting aan een meer: de Breek. Later is de naam van de nederzetting afwisselend gespeld als Lantsmer, Lantsmeer, Landsmer, Lansmer totdat het 'Landsmeer' werd.
- Tot 1731 behoorde Landsmeer tot de Heerlijkheid Waterland. Dit bestond uit zes hoofddorpen: Landsmeer, Ransdorp, Zunderdorp, Broek, Zuiderwoude en Schellingwoude. Deze zes dorpen waren sinds eeuwen verbonden in hun gemeenschappelijke strijd tegen het water, die regelmatig verloren werd door overstromingen en dijkdoorbraken. Op 23 november 1619 werd de Unie van Waterland opgericht.
- Sinds 1824 werd de gemeente doorsneden door het Noordhollands Kanaal: ten westen het dorp Landsmeer met het gemeentehuis, ten oosten Watergang. Ilpendam – oostelijk van het kanaal - kende een omgekeerde situatie, met het twee dorpen westelijk van het kanaal: Den Ijp en Purmerland.
- Vanaf de Tweede wereldoorlog werd Landsmeer steeds meer een forensendorp. Onder andere door de bouw van een wijk voor personeel van scheepswerven in Amsterdam Noord, de Nederlandsche Dok en Scheepsbouw Maatschappij (N.D.S.M.) en de Amsterdamse Droogdok Maatschappij (A.D.M.).
- Op 1 augustus 1966 werd een deel van Landsmeer na een lange discussie geannexeerd; het nu ten zuiden van de ringweg A10 Noord gelegen gebied is bij de gemeente Amsterdam gevoegd.
- Door een gemeentelijke herindeling per 1 januari 1991 kwamen de dorpen Den Ijp en Purmerland bij Landsmeer en werd Purmerend de naaste buur. Watergang ging met Ilpendam op in de nieuwe gemeente Waterland. Het kanaal, een territoriale grens, werd eindelijk ook de bestuurlijke grens.
- In de decennia zijn diverse nieuwbouwwijken verrezen, waaronder 'Nieuwe Gouw' (in de volksmond ook wel Havenzathe genoemd) en Luijendijk en Luijendijk-Zuid.

Landsmeer: karakter en kenmerken

(2 van 4)

Geografie & demografie

- Landsmeer is een gemeente van circa 11.000 inwoners. De gemeente maakte met name kort na de tweede wereldoorlog een sterke groei door, die vervolgens aanhield tot in de jaren '90 van de vorige eeuw. 80% van de woningen in Landsmeer is in deze periode gebouwd. Verwacht wordt dat het aantal inwoners tussen 2015 en 2030 met circa 12% toeneemt (CBS).
- In Landsmeer wonen relatief veel ouderen en gezinnen. Een groot deel van deze gezinnen is al wat ouder (45-65 jaar). Inwoners hebben diverse achtergronden. Een groep inwoners is geboren en getogen Landsmeer, en ander groot deel is nieuw, veelal afkomstig uit Amsterdam.
- De gemeente maakt onderdeel uit van de subregio Waterland en is een groene, waterrijke en landelijke gemeente. Het Ilperveld als beschermd natuurgebied in het oosten en het Twiske (een samenwerkingsverband tussen de provincie, de gemeente Amsterdam en de gemeenten in Zaanstreek-Waterland) als recreatiegebied in het westen springen het meest in het oog.
- Landsmeer bestaat uit de kernen Landsmeer, Den Ilp en Purmerland. De gemeente ligt dicht bij de stedelijke kernen van Purmerend, Amsterdam en Zaanstad.
- Landsmeer wordt gekenmerkt door een lange smalle weg, geflankeerd door een wegsloot waarover bruggetjes naar de afzonderlijke woningen leiden. Het oude patroon van de éne weg met lintbebouwing, uit de tijd dat moerassig land woningbouw bemoeilijkt, is nog duidelijk herkenbaar.

Sociale en economische structuur

- De gemeenschap van Landsmeer is hecht, met een rijk en breed verenigingsleven, onder andere op het gebied van sport en cultuur. Daarin participeren jong en oud. Landsmeeders weten van aanpakken en als er iets georganiseerd of geregeld moet worden, slaan inwoners de handen ineen.
- Landsmeer is een echte woongemeente: veel inwoners reizen dagelijks naar hun werk in met name Amsterdam. De gemeente staat in de jaarlijkse ranglijst van Elsevier van de beste gemeenten van Nederland op een 11e plek (2017). Ook uit de Omnibus enquête (2015) blijkt dat Landsmeer gewaardeerd wordt als een prettige gemeente om te wonen, te werken en te recreëren (rapportcijfer 7,9), waar de groene ruimte, openheid (water) en architectuur van de woningen in belangrijke mate aan bijdragen. De mate waarin men het prettig vindt in de buurt krijgt het cijfer 7,8. Of inwoners prettig wonen in Landsmeer wordt mede bepaald door de kwaliteit van het beeld van de gemeente.
- De inkomens van de Landsmeeders zijn relatief hoog (ten opzichte van het provinciale, maar ook het landelijk gemiddelde). De gemiddelde waarde (WOZ-waarde) van de gehele Landsmeerse woningvoorraad is hoog in vergelijking met het Nederlands gemiddelde, waaraan Den Ilp en Purmerland een belangrijke bijdrage leveren.
- Landsmeer heeft een bloeiende middenstand en een aantal industriële bedrijven. Er is een kleine maar vitale agrarische sector die een belangrijke functie heeft, ook in het natuurbeheer. Er zijn veel (zakelijke) dienstverleners, vaak kleinschalige bedrijfjes of ZZP'ers.

Landsmeer: karakter en kenmerken

(3 van 4)

Strategische en inhoudelijke opgaven

1. Economie, recreatie en toerisme

- Meer recreatieve en toeristische voorzieningen, passend bij het landelijke en kleinschalige karakter van Landsmeer
- Aandacht voor kleinschalige economie en focus op innovatie

2. Wonen en leven

- Gedifferentieerd woningaanbod, zodat het goed wonen voor jong én oud is
- Een vitale gemeenschap, met voorzieningen voor opvang en onderwijs
- Behoud van basisvoorzieningen voor dagelijkse levensbehoeften in de kern Landsmeer

3. Ruimte en mobiliteit

- Behoud en ontwikkeling van het groen-blauwe landschap
- Goede mobiliteit, in de vorm van goede doorstroming met behoud van verkeersveiligheid
- Uitbouwen van bereikbaarheid via het openbaar vervoer, per fiets en via het water

4. Sociaal Domein

- Uitvoering van de gemeentelijke (gedecentraliseerde) zorgtaken en optimaliseren van dienstverlening
- Samenredzaamheid van inwoners stimuleren

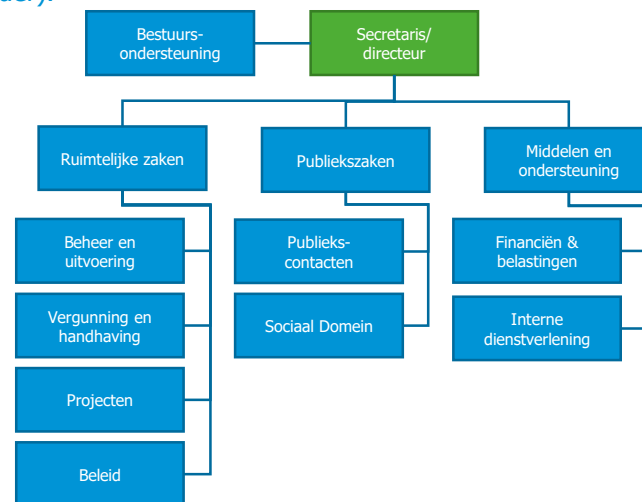
5. Bestuurlijke en ambtelijke organisatie

- Het bepalen van de bestuurlijke toekomst van Landsmeer, t.a.v. de samenwerkingsvorm en –partner om op de lange termijn toekomstbestendig te zijn

Bestuur en organisatie

- De gemeenteraad van Landsmeer heeft 15 leden.
- Na de verkiezingen in 2014 is een coalitie gevormd tussen de partijen PvdA, CDA, D66, VVD en Lijst Maja van Campen. Inmiddels heeft de PvdA de coalitie verlaten.
- Het college bestaat naast de burgemeester uit 2 (part-time) wethouders.
- De gemeentelijke organisatie van Landsmeer heeft een formatie van ca. 74 fte en bestaat uit drie afdelingen: Publiekszaken, Ruimtelijke Zaken en Middelen en Ondersteuning. Daarnaast heeft de gemeente nog een team Bestuursondersteuning (zie hieronder).

Landsmeer: karakter en kenmerken

(4 van 4)

Regionale samenwerking

MRA

- Vanaf 1 januari 2017 is voor de duur van vijf jaar het convenant “Versterking samenwerking Metropoolregio Amsterdam” in werking getreden tussen de provincies Noord-Holland, Flevoland, de Vervoerregio en 32 gemeenten. Het doel van de MRA is “het versterken van een toekomstbestendige economische ontwikkeling en hoogwaardige leefkwaliteit van de MRA”. De samenwerking heeft betrekking op economie, ruimte, mobiliteit, wonen, landschap en duurzaamheid. Daarbij richt de samenwerking zich op agendavorming, afstemming en uitvoering.
- Inhoudelijk is er een MRA actieagenda opgesteld, met vele acties op ruimtelijk en economisch gebied (bv. ‘ruimte geven aan wonen en werken’ en ‘slimmer en innovatiever werken’.
- Voor Zaanstreek-Waterland is ook een gemeenschappelijke agenda opgesteld.

Intergemeentelijk Samenwerkingsorgaan Waterland

- De Waterlandse gemeenten (Beemster, Edam-Volendam, Landsmeer, Purmerend, Waterland, Wormerland en Zeevang) werkten sinds 1979 samen in ISW, op terreinen als ruimtelijke ordening, landschap, verkeer en vervoer en economische zaken. Ook is er het Waterlands Archief ondergebracht. Eind 2016 heeft het ISW de taken voor het bevorderen van beleidsmatige samenwerking beëindigd, aangezien overleggen vanaf dat moment zijn opgeschaald naar G8 verband.

Vervoerregio Amsterdam

- Vanaf 1 januari 2017 is de Stadsregio Amsterdam overgegaan naar Vervoerregio Amsterdam. Daarin werken vijftien gemeenten samen op het gebied van verkeer en openbaar vervoer.

G5

- Op ambtelijk niveau hebben de gemeenten Landsmeer, Wormerland, Oostzaan, Waterland en Edam-Volendam tussen september 2016 en maart 2017 onderzoek gedaan naar mogelijkheden om slim samen te werken, met name op het gebied van invoering van de Omgevingswet, Personeel & organisatie, Juridische Zaken en informatievoorziening en informatiebeveiliging.
- Na eerste positieve resultaten, is de samenwerking door de Wormerland en Oostzaan in het voorjaar van 2017 op een stopgezet.
- Daarop hebben de gemeenten Edam-Volendam, Landsmeer en Waterland de samenwerking (deels in G8 verband) voortgezet.

Landsmeer: factsheet

Demografie		Geografie (2017)		Ambtelijke organisatie	
Inwoners (2017)	11.275	Oppervlakte	26,5	Formatie (per 1.000 inwoners)	6,57
- 0-19 jaar	23,0%	Bevolkingsdichtheid	501	Bezetting (fte per 1.000 inwoners)	6,22
- 20-64 jaar	56,8%	Aantal woningen	4.739	Ziekteverzuim (2016)	6,5%
- 65 en ouder	20,2%			Externe inhuur (budget 2017)	€ 388.696
Groei inwoneraantal 2015-2030	12,1%	Bestuur		Financiële positie (2017)	
Demografische druk (2017)	76,1%	Wethouders	2	Begrotingsomvang (x € 1.000, CBS)	21.187
Huishoudens (2016)	4.720	Raadsleden	15	Netto schuldquote	58,0%
Sociaal-economische structuur				Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	56,0%
Huishoudensgrootte (personen per huishouden, 2016)	2,3			Solvabiliteitsratio	36,0%
Woningwaarde (2016)	€ 287.000			Structurele exploitatieruimte	0,0%
Huishoudens met een voorziening	840			Grondexploitatie	0,0%
Werkloosheid (2016)	4,7%			Belastingcapaciteit (t.o.v. landelijk gemiddelde)	117,0%
Vestigingen (per 1.000 inwoners 15-64 jr, 2016)	208,4			Woonlasten (2017)	
Banen (per 1.000 inwoners 15-64 jr, 2016)	489,1			OZB tarief woningen	0,11%
ZZP'ers (% van totaal aantal banen, 2015)	47,9%			OZB tarief eigenaar niet-woning	0,26%
Personen met een bijstandsuitkering (per 1.000 inwoners, 2016)	16,0			OZB tarief gebruiker niet-woning	0,22%
Samenwerking				Woonlasten meerpersoonshuishouden	€ 858
Verbonden partijen	Werkvoorziening Baanstede (tot 1-1-2018), Vervoersregio Amsterdam, Recreatieschap Twiske-Waterland, Interregionaal Samenwerkingsverband Waterland (ISW) GGD Zaanstreek-Waterland, Veiligheidsregio Zaanstreek-Waterland, Metropoolregio Amsterdam				
				Woonlasten eenpersoonshuishouden	€ 786

Oostzaan: karakter en kenmerken

(1 van 3)

Historie

- Samen met Westzaan en Assendelft is Oostzaan een moederdorp (oudste dorp) van de Zaanstreek. Het is ontstaan als lintdorp, gevormd uit de buurtschappen Noordeinde, Kerkbuurt en Zuideinde. In 1306 werd melding gemaakt van het dorp als *Oostsaenden*, duidend op de ligging ten oosten van de rivier de Zaan of op de oostelijke ligging ten opzichte van het (later verdwenen) dorp Zanden.
- In de loop van de eeuwen groeide het dorp meer in zuidelijke richting. Zo ontstond bij de Overtoom een eigen buurt, de Oostzaner Overtoom. Vanaf de 16^e eeuw vond vanaf hier veel koopvaardij plaats. Oostzaan droeg bij aan de scheepvaart van de VOC en WIC en de bouw van schepen.
- In 1729 kochten regenten van Oostsanen en Oostzaandam de Ambachtsheerlijkheid Oostsanen van de Staten van Holland en West-Friesland voor 100.000 gulden. De Ambachtsheerlijkheid Oostsanen bestond uit Oostzaan, Oostzaandam en Haaldersbroek. De Ambachtsheerlijkheid werd in 1806 opgeheven. Oostzaan werd een zelfstandige gemeente.
- In 1921 breidde Amsterdam uit boven het IJ door een deel van Oostzaan te annexeren: het gebied van de Oostzaner Overtoom en IJ-polder. In de Noorder IJ-polder werd Tuindorp Oostzaan gebouwd, een van de tuindorpen die tussen de twee wereldoorlogen werd gebouwd in Amsterdam.
- Oostzaan zelf groeide in de 20^e eeuw ook. De nieuwbouw in deze periode is de basis geweest voor het huidige dorpscentrum van Oostzaan. In dezelfde periode is er nieuwbouw aan het Zuideinde ontwikkeld. In 1966 is dit gebied echter geannexeerd door Amsterdam (nu Oostzanerwerf).

Oostzaan: karakter en kenmerken

(2 van 3)

Geografie & demografie

- Oostzaan is een gemeente van bijna 10.000 inwoners. In de eerste jaren zal het aantal inwoners relatief gelijk blijven, maar na 2020 wordt een stijging verwacht van het aantal inwoners (20,2% tot 2030).
- De bevolkingsopbouw wijkt niet veel af van het Nederlandse gemiddelde. Er zijn wel relatief meer jongeren en meer senioren in relatie tot de beroepsbevolking in Oostzaan. Oostzaan heeft qua bevolkingsmigratie sterke wederzijdse banden met Zaanstad. En na Landsmeer en Waterland vertrekken de meeste Amsterdammers die zich in Zaanstreek-Waterland vestigen naar Oostzaan.
- De gemeente maakt samen met Zaanstad onderdeel uit van de subregio Zaanstreek. Oostzaan heeft een groen en landelijk karakter. Dit is met name te danken aan het veenweidegebied Het Oostzanerveld en het recreatiegebied Het Twiske.
- Oostzaan bestaat uit de buurtschappen Achterdichting, De Haal, De Heul, Kerkbuurt, Noordeinde en Zuideinde. Het dorpscentrum van Oostzaan wordt gevormd door Kerkbuurt en het noordelijke deel van Zuideinde.
- In De Haal en De Heul zijn de oude wegsloten nog herkenbaar. In de rest van Oostzaan is dat veranderd. De oude wegsloot is vervangen door een doorgaande weg, de Kerkstraat. De strategische ligging van Oostzaan ten opzichte van Amsterdam en Zaandam was een belangrijke reden hiervoor.

Sociale en economische structuur

- Oostzaan is een gemeenschap met een rijk verenigingsleven en er zijn vele vrijwilligers die zich inzetten voor de inwoners en het dorp.
- Kenmerkend voor de gemeente is de Oostzaanse maat, schaal en sfeer als tegenhanger van de grootstedelijke dynamiek in de directe omgeving. Oostzaan is een veilige, duurzame woon- en werkomgeving in de directe nabijheid van een uniek natuur- en cultuurlandschap. In het buitengebied voert agrarisch natuurbeheer in combinatie met een op de recreatie gerichte verbrede vorm van landbouw de boventoon.
- De inkomens van de Landsmeeders zijn relatief hoog (ten opzichte van zowel het provinciale als ook het landelijk gemiddelde). De gemiddelde waarde (WOZ-waarde) van de gehele woningvoorraad van Oostzaan is hoog in vergelijking met het Nederlands gemiddelde. Door gezinsverdunding neemt het aantal huishoudens in Oostzaan toe (ondanks de krimp) en blijft ook de behoefte aan nieuwe (typen) woningen aanwezig.

Oostzaan: karakter en kenmerken

(3 van 3)

Strategische en inhoudelijke opgaven

1. Een veilige duurzame woon- en werkomgeving

- Passende woningbouwtaakstelling met mix voor jong en oud
- Hoge kwaliteit van openbare ruimte en voorzieningen
- Herstructurering van bedrijventerreinen

2. Agrarisch natuurbeheer en verbreding landbouw

- Ontwikkelingsmogelijkheden voor de agrarische sector
- Laag dynamische recreatieve activiteiten mogelijk maken

3. Recreatie in het Twiske

- Intensieve vormen van recreatie mogelijk maken

4. Sociaal Domein

- Zelf oplossend vermogen van inwoners versterken
- Specialistische hulp aan inwoners terugdringen
- participatie van burgers en organisaties uitdagen en ondersteunen.

5. Dienstverlening

- Verdere digitalisering van de dienstverlening

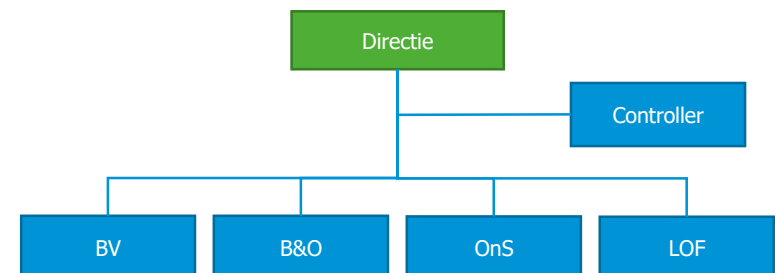
6. Bestuur en organisatie

- Samenwerking in de regio intensiveren
- Financiële huishouding gezond houden

Bestuur en organisatie

- De gemeenteraad van Oostzaan heeft 13 leden.
- Na de verkiezingen in 2014 is een coalitie gevormd tussen de partijen GroenLinks, D66 en VVD.
- Het college bestaat naast de burgemeester uit 3 wethouders.
- De gemeente Oostzaan heeft samen met de gemeente Wormerland een ambtelijke fusieorganisatie (gemeenschappelijke regeling): OVER-gemeenten. Deze werkorganisatie bestaat vanaf 1-1-2010.
- De organisatie van OVER-gemeenten bestaat uit de afdelingen Bedrijfsvoering, Bestuur & Organisatie, Ontwikkeling Sociaal en Leef Omgeving Fysiek. De organisatie wordt geleid door twee directeuren en vier afdelingshoofden en telt ca. 150 medewerkers. OVER-gemeenten werkt op dit moment aan een herziening van de organisatiestructuur, waarbij een vijfde afdeling "Dienstverlening" zal worden toegevoegd.

Oostzaan: factsheet

Demografie		Geografie (2017)		Ambtelijke organisatie	
Inwoners (2017)	9.652	Oppervlakte	16,08	Formatie (per 1.000 inwoners)	16
- 0-19 jaar	22,7%	Bevolkingsdichtheid	837	Bezetting (fte per 1.000 inwoners)	16
- 20-64 jaar	57,5%	Aantal woningen	4.068	Apparaatskosten (per inwoner)	€ 266
- 65 en ouder	19,7%			Externe inhuur (kosten als % van totale loonsom + totale kosten inhuur externen)	0
Groei inwoneraantal 2015-2030	20,2%	Bestuur		Financiële positie (2017)	
Demografische druk (2017)	73,8%	Wethouders	3	Begrotingsomvang (x € 1.000, CBS)	18.185
Huishoudens (2016)	4.001	Raadsleden	13	Netto schuldquote	146,94%
Sociaal-economische structuur				Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	140,97%
Huishoudensgrootte (personen per huishouden, 2016)	2,4			Solvabiliteitsratio	10,86%
Woningwaarde (2016)	€ 262.000			Structurele exploitatieruimte	-0,50%
Huishoudens met een voorziening	395			Grondexploitatie	0,0%
Werkloosheid (% , 2016)	4,9%			Belastingcapaciteit (t.o.v. landelijk gemiddelde)	124,51%
Vestigingen (per 1.000 inwoners 15-64 jr, 2016)	150,9			Woonlasten (2017)	
Banen (per 1.000 inwoners 15-64 jr, 2016)	539,7			OZB tarief woningen	0,12%
ZZP'ers (% van totaal aantal banen, 2015)	19,0%			OZB tarief eigenaar niet-woning	0,21%
Personen met een bijstandsuitkering (per 1.000 inwoners, 2016)	15,8			OZB tarief gebruiker niet-woning	0,17%
Samenwerking				Woonlasten meerpersoonshuishouden	€ 888
Verbonden partijen	Cocensus, GGD Zaanstreek-Waterland, Nationaal Landschap Laag-Holland, OVER-gemeenten, Recreatieschap Twiske-Waterland, Veiligheidsregio Zaanstreek-Waterland, Vervoerregio Amsterdam, Werkvoorziening Baanstede (tot 1-1-2018), Metropoolregio Amsterdam				
				Woonlasten eenpersoonshuishouden	€ 827

Wormerland: karakter en kenmerken

(1 van 3)

Historie

- Het huidige Wormerland bestaat uit 6 kernen en linten die elk een eigen historie hebben: Wormer, Jisp, Neck, Oostknollendam, Wijdewormer en Spijkerboor. Wormer is de grootste kern en wordt genoemd als een van de oudste plaatsen van de Zaanstreek. Er zou al in de 11^e eeuw bewoning zijn geweest. Met de ligging aan de Zaan is in Wormer altijd veel bedrijvigheid geweest.
- Jisp was evenals Wormer een belangrijke plaats voor de handel over het water, ook voor de walvisvaart. Lange tijd (tot 1991) was Jisp ook een zelfstandige gemeente. De kern Neck ligt, in tegenstelling tot de andere kernen, niet in een veenweidegebied, maar in een droogmakerij. Oostknollendam ontstond (net als Westknollendam) als gevolg van de bouw van de Noorddam in de Zaan (eind 13^e eeuw), waar rondom mensen zich een eeuw later vestigden. Oostknollendam richt zich meer op de grotere kernen zoals Wormer, dan op Westknollendam (gemeente Zaanstad). Wijdewormer ligt in de droogmakerij van De Wijde Wormer. Spijkerboor werd aan het begin met name bewoond door vissers, maar na de inpoldering van de Beemster en Starnmeer is de agrarische sector gegroeid. De kern kenmerkt zich door de mogelijkheid om het water te kunnen oversteken. Mede daardoor is de kern sterk georiënteerd op Graft-De Rijk.
- De gemeente Wormerland in de huidige vorm ontstond in 1991 door de samenvoeging van de gemeenten Jisp, Wijdewormer en Wormer. Bij de samenvoeging was ook een klein gedeelte van Purmerend (langs het Noord-Hollands Kanaal) betrokken, terwijl een gedeelte van Jisp bij de gemeente Graft-De Rijk werd gevoegd.

Wormerland: karakter en kenmerken

(2 van 3)

Geografie & demografie

- Wormerland is een gemeente van circa 16.000 inwoners. De bevolking zal naar verwachting afnemen naar circa 15.100 in 2020. De gemeente heeft te kampen met ontgroening, een afname van de beroepsbevolking en een sterke vergrijzing. De prognose is dat bevolking vanaf 2027 weer licht zal gaan stijgen.
- De ontgroening tekent zich duidelijk af. Het aandeel jongeren tussen de 0-20 jaar neemt met circa 20% af tot 2020. Ook de beroepsbevolking daalt van 9.000 in 2012 tot 8.400 in 2027 en 7.800 in 2040. En onder invloed van de vergrijzing neemt het aantal 65+'ers toe.
- De gemeente maakt onderdeel uit van de subregio Waterland. Wormerland omschrijft zichzelf als meer dan de groene buffer tussen stedelijke gebieden; het is een levendige, veerkrachtige gemeente, met een gevarieerde bevolkingsopbouw en een evenwichtige mix van wonen, werken en recreëren.
- Wormerland bestaat uit de kernen/linten Jisp, Neck, Oostknollendam, Spijkerboor, Wijdewormer en Wormer. Wormer is de grootste kern binnen de gemeente met de meeste voorzieningen. Spijkerboor is sterk georiënteerd op de gemeente Graft-De Rijp en ligt in maar liefst vier polders.
- De gemeente wordt doorsneden door de Rijksweg A7 en omringd door vele waterwegen. De rivier de Zaan, de Knollendammervaart en het Noordhollandsch Kanaal vormen voor een groot deel de gemeentegrenzen.

Sociale en economische structuur

- Wormerland wordt gekenmerkt door een actief verenigingsleven, met name op het gebied van sport, spel en cultuur.
- De inkomens van inwoners van Wormerland komen vrijwel overeen met het provinciale als ook het landelijk gemiddelde). Ook de gemiddelde waarde (WOZ-waarde) van de gehele woningvoorraad van Wormerland is vergelijkbaar met het Nederlands gemiddelde. Het aantal huishoudens neemt (ondanks de krimp) toe en vraagt om vergroting van de diversiteit van woonmilieus.
- Wormer vormt de hoofdkern waarin wonen, werken, horeca en recreatie elkaar afwisselen. De kleinere kernen Neck, Jisp, Oostknollendam en Spijkerboor bieden wonen met toegesneden voorzieningen op het gebied van zorg en welzijn. Het veenweidegebied biedt diverse vormen van recreatie. De droogmakerijen vormen het agrarisch productiegebied voor de gemeente.

Wormerland: karakter en kenmerken

(3 van 3)

Strategische en inhoudelijke opgaven

1. Dynamische en duurzame woon- en werkomgeving in de kernen

- Diversiteit aan woonmilieus uitbouwen
- Bedrijfsterreinen behouden en verbeteren

2. Onderhouden, toegankelijk en licht recreatief veenweidelandschap

- Behoud van cultuurlandschap door zonering

3. Agrarische en duurzame droogmakerij

- Ruimte voor uitbreiding bedrijfsvoering agrariërs met recreatie, verduurzaming en waterberging

4. Sociaal Domein

- Zelf oplossend vermogen van inwoners versterken
- Specialistische hulp aan inwoners terugdringen
- participatie van burgers en organisaties uitdagen en ondersteunen.

5. Dienstverlening

- Verdere digitalisering van de dienstverlening

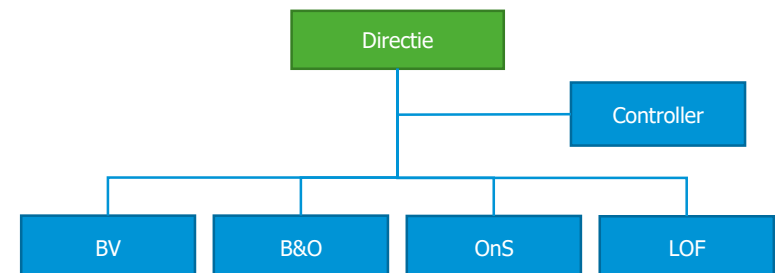
6. Bestuur en organisatie

- Bestuurskracht vergroten door samenwerkingspartners en deelname in regionale samenwerkingsverbanden
- Financiële huishouding gezond houden

Bestuur en organisatie

- De gemeenteraad van Wormerland heeft 17 leden.
- Na de verkiezingen in 2014 is een coalitie gevormd tussen de partijen VVD, GroenLinks, PvdA en CDA.
- Het college bestaat naast de burgemeester uit 4 wethouders.
- De gemeente Wormerland heeft samen met de gemeente Oostzaan een gezamenlijke ambtelijke fusieorganisatie: OVER-gemeenten. Deze werkorganisatie bestaat vanaf 1-1-2010.
- De organisatie van OVER-gemeenten bestaat uit de afdelingen Bedrijfsvoering, Bestuur & Organisatie, Ontwikkeling Sociaal en Leef Omgeving Fysiek. De organisatie wordt geleid door twee directeuren en vier afdelingshoofden en telt ca. 150 medewerkers. OVER-gemeenten werkt op dit moment aan een herziening van de organisatiestructuur, waarbij een vijfde afdeling "Dienstverlening" zal worden toegevoegd.

Wormerland: factsheet

Demografie		Geografie (2017)		Ambtelijke organisatie	
Inwoners (2017)	15.820	Oppervlakte	45,18	Formatie (per 1.000 inwoners)	7,4
- 0-19 jaar	21,5%	Bevolkingsdichtheid	410	Bezetting (fte per 1.000 inwoners)	7,4
- 20-64 jaar	55,9%	Aantal woningen	6.764	Apparaatskosten (per inwoner)	€ 235
- 65 en ouder	22,6%			Externe inhuur (kosten als % van totale loonsom + totale kosten inhuur externen)	0
Groei inwoneraantal 2015-2030	2,9%	Bestuur			
Demografische druk (2017)	79,0%	Wethouders	4		
Huishoudens (2016)	6.824	Raadsleden	17		
Sociaal-economische structuur					
Huishoudensgrootte (personen per huishouden, 2016)		2,3			
Woningwaarde (2016)		€ 219.000			
Huishoudens met een voorziening		720			
Werkloosheid (% , 2016)		4,9%			
Vestigingen (per 1.000 inwoners 15-64 jr, 2016)		133,4			
Banen (per 1.000 inwoners 15-64 jr, 2016)		482,6			
ZZP'ers (% van totaal aantal banen, 2015)		21,4%			
Personen met een bijstandsuitkering (per 1.000 inwoners, 2016)		19,8			
Samenwerking					
Verbonden partijen	Cocensus, GGD Zaanstreek-Waterland, Interregionaal Samenwerkingsverband Waterland (ISW), Nationaal Landschap Laag-Holland, NV Huisvuil Centrale, OVER-gemeenten, Recreatieschap Twiske-Waterland, Veiligheidsregio Zaanstreek-Waterland, Vervoerregio Amsterdam, Werkvoorziening Baanstede (tot 1-1-2018), Metropoolregio Amsterdam				
Financiële positie (2017)					
Begrotingsomvang (x € 1.000, CBS)				31.778	
Netto schuldquote				67,0%	
Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen				55,0%	
Solvabiliteitsratio				40,0%	
Structurele exploitatieruimte				3,0%	
Grondexploitatie				0,0%	
Belastingcapaciteit (t.o.v. landelijk gemiddelde)				106,0%	
Woonlasten (2017)					
OZB tarief woningen				0,14%	
OZB tarief eigenaar niet-woning				0,18%	
OZB tarief gebruiker niet-woning				0,15%	
Woonlasten meerpersoonshuishouden				€ 805	
Woonlasten eenpersoonshuishouden				€ 805	

Waterland: karakter en kenmerken

(1 van 3)

Historie

- Omstreeks het jaar 1000 na Chr. is de eigenlijke ontginning van Waterland begonnen. Veel dorpen in het gebied vinden hun oorsprong in deze tijd, toen ze als kleine ontginningsnederzettingen langs de afwateringsstroompjes gebouwd werden.
- Monnickendam was een plek van handel en zeevaart en had in de 16^e, 17^e en 18^e eeuw als stemhebbende stad net als Edam en Purmerend op gewestelijk (en indirect op landelijk) niveau. Katwoude is een relatief klein dorp, maar vormde tot 1991 een zelfstandige gemeente: de kleinste gemeente van Nederland, met 236 inwoners in 1990. In Marken vestigden in de 13^e eeuw monniken uit Friesland, die er leefden van veeteelt en landbouw.
- Door overstromingsproblematiek zijn Markers zich meer op visserij gaan richten en is het eiland nu een toeristische attractie. Ipendam ontstond in de 12^e eeuw, met boeren en vissers als bewoners. Bij de opheffing van Ipendam in 1991 werd het dorp Ipendam opgenomen in de gemeente Waterland; Den Ijp en Purmerland werden toegevoegd aan de gemeente Landsmeer. In Broek in Waterland leefden de bewoners vanaf de 13^e eeuw en daarna achtereenvolgens voornamelijk van landbouw, veeteelt, koophandel en haringvangst en zuivelproductie voor Amsterdam. De dorpen Uitdam en Zuiderwoude zijn in 1811 bij de (toenmalige) gemeente Broek in Waterland gevoegd. Watergang ontstond in de 12^e eeuw langs het hoofdontginningskanaal midden in het Waterlandse veenweidegebied gelegen. Tot 1991 maakte het dorp deel uit van de gemeente Landsmeer, maar met de herindeling ging het over naar de gemeente Waterland. Zo werden de plaatsen ten oosten van het Noordhollands kanaal bestuurlijk verenigd.
- De huidige gemeente Waterland is in 1991 ontstaan door fusie van de gemeenten Broek in Waterland (inclusief Uitdam en Zuiderwoude), Katwoude (inclusief Zedde), Marken, Monnickendam (inclusief Overleek en een deel van de Purmer) en delen van Ipendam (het dorp Ipendam) en van Landsmeer (Watergang).

Waterland: karakter en kenmerken

(2 van 3)

Geografie & demografie

- Waterland bestaat uit de kernen Broek in Waterland, Ilpendam, Katwoude, Marken, Monnickendam, Overleek, Purmer, Uitdam, Watergang en Zuiderwoude.
- De gemeente wordt gekenmerkt door een combinatie van authentieke kernen met hoogwaardige cultuurhistorische achtergrond, afgewisseld met een groen en open landschap met een bijzonder veenweidegebied. De naam Waterland verwijst naar de vele waterrijke gebieden, en de ligging aan de Gouwzee en Markermeer. De ligging van Waterland direct ten noorden van Amsterdam en achter de Noordzeekust is economisch, recreatief en toeristisch aantrekkelijk.¹ Het landelijke gedeelte van Waterland is zo uniek in Nederland, dat dit door het Rijk is aangewezen als een van de Nationale Landschappen. Het is een open veenweidelandschap met daarin droogmakerijen en natuureservaten.
- De gemeente Waterland heeft ongeveer 17.000 inwoners. Dat aantal is in de afgelopen jaren ongeveer stabiel gebleven. De samenstelling is wel aanzienlijk veranderd, waarbij met name het aantal 65- en 75-plussers toeneemt, sterker dan het landelijke beeld.
- In de 25 jaar voor de vaststelling van het Woningbouwprogramma Waterland (2006) zijn er mede vanwege rijk- en provinciebeleid nauwelijks nieuwe woningen gebouwd in de gemeente. De gemeente Waterland is sinds 2006 bezig met een inhaalslag.

Sociale en economische structuur

- Het aantal banen per 1000 inwoners (15-64 jaar) is in de gemeente Waterland lager (427,9) dan het Nederlands gemiddelde (744,0), wat overigens geldt voor alle gemeenten in de regio Zaanstreek-Waterland. De gemeente Waterland is georiënteerd op Amsterdam, waar veel werkgelegenheid is.
- De gemeente Waterland is met zijn groene en waterrijke gebied, afgewisseld met pittoreske dorpen en een historische stad aantrekkelijk voor toeristen en recreanten. De ligging nabij Amsterdam maakt het voor toeristen mogelijk om vanuit Amsterdam een uitstapje te maken naar bijvoorbeeld Marken. Per jaar ontvangt Marken ongeveer 350.000 dagtoeristen. Voor de regionale economie zijn de bestedingen van toeristen en recreanten belangrijk. Rond de 15% van alle banen in de gemeente wordt ingevuld met banen in het toerisme. Daarmee onderscheidt Waterland zich in de regio.

Waterland: karakter en kenmerken

(3 van 3)

Strategische en inhoudelijke opgaven

1. Ruimtelijk domein

- Identiteit als leidend principe gebruiken, waterentree versterken en ruimte voor transformatie verouderde bedrijventerreinen
- Economisch beleid richten op ondernemers, landbouw, natuurbeheer, toerisme/recreatie en thuiswerkers.
- Bereikbaarheid van de kernen waarborgen
- Kleinschalige wegen behouden en oplossingen bedenken voor conflicten tussen verschillende typen weggebruikers
- Woonruimte voor starters, jongeren en senioren creëren
- Bestendigheid van Waterland tegen overstromingen vergroten

2. Openbaar domein

- Ontmoetingsruimte bieden en behoud van fysieke voorzieningen ondersteunen
- De groei begeleiden naar een steeds betere balans tussen agrarisch ondernemen, natuur en waterbestendigheid.
- Uitgezette beleid in de duurzaamheidsagenda continueren

3. Sociaal domein

- Zelf oplossend vermogen van inwoners versterken en waar nodig ondersteuning op maat aanbieden
- In samenhang realiseren van voorzieningen, op het gebied van jeugd en onderwijs en voorzieningen in het Openbaar domein

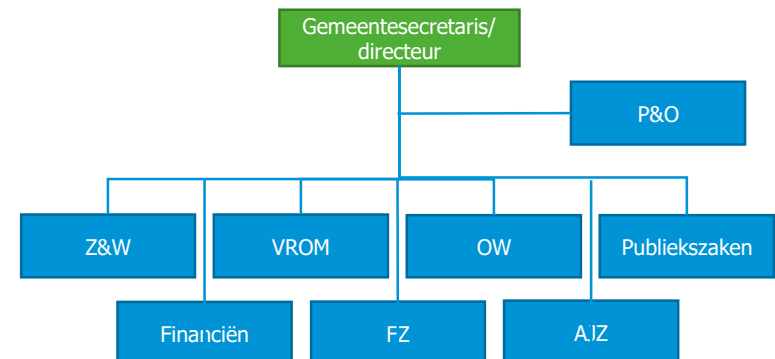
4. Bestuur

- Investeren in een innoverende organisatie
- Dienstverlening verbeteren, o.a. meer digitale producten

Bestuur en organisatie

- De gemeenteraad van Waterland bestaat uit 17 leden verdeeld over 7 fracties. De huidige coalitie wordt gevormd door CDA, D66, GroenLinks en SP. Het college wordt gevormd door de burgemeester en 4 (part-time) wethouders.
- De organisatie kent een directiemodel, met zeven productiegerichte afdelingen, namelijk: Zorg en Welzijn (Z&W), Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en milieubeheer (VROM), Openbare Werken (OW), Publiekszaken, Financiën, Facilitaire Zaken (FZ) en Algemene en juridische zaken (AJZ). Daarnaast is er een stafafdeling P&O (zie hieronder).
- De formatie bedraagt 125,54 fte (per ultimo 2016). Dit is inclusief 5,41 te aan formatie die wordt ingezet voor taken voor regionale partners. De loonkosten daarvan worden verhaald op de regionale partners.

Waterland: factsheet

Demografie		Geografie (2017)		Ambtelijke organisatie	
Inwoners (2017)	17.290	Oppervlakte	115,66	Formatie (per 1.000 inwoners)	6,6
- 0-19 jaar	21,8%	Bevolkingsdichtheid	332	Bezetting (fte per 1.000 inwoners)	6,7
- 20-64 jaar	55,0%	Aantal woningen	7.241	Apparaatskosten (per inwoner)	€ 678
- 65 en ouder	23,1%			Externe inhuur (kosten als % van totale loonsom + totale kosten inhuur externen)	7,7%
Groei inwoneraantal 2015-2030	0,2%	Bestuur		Financiële positie (2017)	
Demografische druk (2017)	81,7%	Wethouders	4	Begrotingsomvang (x € 1.000, CBS)	31.846
Huishoudens (2016)	7.445	Raadsleden	17	Netto schuldquote	53,37%
Sociaal-economische structuur				Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	51,38%
Huishoudensgrootte (personen per huishouden, 2016)	2,3			Solvabiliteitsratio	45,90%
Woningwaarde (2016)	€ 267.000			Structurele exploitatieruimte	2,02%
Huishoudens met een voorziening	1.140			Grondexploitatie	nvt
Werkloosheid (2016)	4,3%			Belastingcapaciteit (t.o.v. landelijk gemiddelde)	104,89%
Vestigingen (per 1.000 inwoners 15-64 jr, 2016)	159,6			Woonlasten (2017)	
Banen (per 1.000 inwoners 15-64 jr, 2016)	427,9			OZB tarief woningen	0,10%
ZZP'ers (% van totaal aantal banen, 2015)	38,8%			OZB tarief eigenaar niet-woning	0,23%
Personen met een bijstandsuitkering (per 1.000 inwoners, 2016)	13,0			OZB tarief gebruiker niet-woning	0,18%
Samenwerking				Woonlasten meerpersoonshuishouden	€ 778
Verbonden partijen	Intergemeentelijk Samenwerkingsverband Waterland (ISW), Metropoolregio Amsterdam, GGD Zaanstreek-Waterland, Veiligheidsregio Zaanstreek-Waterland, Recreatieschap Twiske-Waterland, Werkvoorziening Baanstede (tot 1-1-2018)				
				Woonlasten eenpersoonshuishouden	€ 632

Edam-Volendam: karakter en kenmerken

(1 van 3)

Historie

- De gemeente Edam-Volendam is per 1 januari 2016 ontstaan door een herindeling van de gemeenten Edam-Volendam en Zeevang. In 2012 diende de gemeente Zeevang een officieel verzoek in bij de toenmalige gemeente Edam-Volendam om te komen tot een herindeling.
- Daarbij verzocht de raad van Zeevang om “zo mogelijk ook de gemeente Waterland” bij de fusie te betrekken. Echter liet de gemeente Waterland destijds weten geen herindeling na te streven, maar verdergaande intergemeentelijke samenwerking.
- In mei 2013 stemde de raad van Edam-Volendam in met het herindelingsverzoek, waarna de procedure is opgestart om te komen tot een bestuurlijke fusie.
- Edam en Volendam behoren van oudsher tot één gemeente. De geschiedenis van Edam gaat terug tot in de 12e eeuw, toen boeren en vissers zich vestigden op de oevers van rivier de Ye. In 1357 kreeg Edam stadsrechten. In de eeuwen kwam Edam tot bloei, waarbij met name de scheepsbouw en handel in kaas floreerden. Ook behoorde Edam (net als Monnickendam en Purmerend) tot de stemhebbende steden in de Staten van Holland, waarmee Edam in de tijd van de Republiek der Zeven Verenigde Nederlanden invloed gaf op gewestelijk niveau. In de 17^e eeuw begon de groei van Edam te stagneren, mede door het verzanden van de haven.
- De kern Volendam kwam later tot ontwikkeling. Toen Edam aan het einde van de 14^e eeuw een nieuwe verbinding met de Zuiderzee verkreeg, werd de monding van rivier de Ye met een dam dichtgemaakt. Rondom de dam vestigden zich vanaf 1450 enkele vissers en boeren. Langzamerhand groeide Volendam uit tot een van de belangrijkste vissersplaatsen aan de voormalige Zuiderzee. Echter verloor de visserij door afsluiting van de Zuiderzee in 1032 sterk aan betekenis. Het dorp gold lang als wijk van Edam, maar groeide het rond 1920 de kern Edam in inwonertal voorbij. Dat leidde er uiteindelijk in 1975 toe dat de gemeenteraad tot een naamswijziging besloot en de gemeente vanaf dat moment Edam-Volendam luidde.
- De voormalige gemeente Zeevang ontstond in 1970 uit een vrijwillige herindeling van vijf gemeenten (Beets, Kwadijk, Middellie, Oosthuizen en Warder). De dorpen in de voormalige gemeente Zeevang ontstonden tijdens de ontginning van het veen, vanaf de 11^e eeuw. De dorpen in het gebied werden gebouwd op de relatief stevige grond langs de veenrivierviertjes. Haaks daarop werden sloten gegraven om het water uit de drassige veengrond weg te laten lopen en daarmee landbouwgrond te verkrijgen. Door inklinking de bodem was het vervolgens nodig om het land met dijken tegen het water te beschermen. De bewoners van de dorpen waren vissers en boeren. Tot 1961 was de Zeevang een vaarpolder: veel percelen konden alleen varend worden bereikt. Met landverkaveling en de aanleg van wegen werd vervoer per boot overbodig.

Edam-Volendam: karakter en kenmerken

(2 van 3)

Geografie & demografie

- Edam-Volendam is een gemeente van circa 36.000 inwoners. Verwacht wordt dat het aantal inwoners in 2030 is toegenomen tot circa 37.600 inwoners (CBS/PBL). Deze bevolkingsgroei komt deels autonoom tot stand en deels door een vestigingsoverschot.
- In Edam-Volendam heeft relatief weinig eenpersoonshuishoudens en kent een huishoudensgrootte dat hoger dan gemiddeld in Nederland (respectievelijk 2,20 en 2,46 personen per huishouden). Ook wonen er relatief veel gezinnen en personen ouder dan 45 jaar.
- Edam-Volendam is een uitgestrekte, grotendeels landelijke gemeente, met tevens een aantal verstedelijkte gebieden, gesitueerd aan het Markermeer. De gemeente maakt onderdeel uit van de subregio Waterland (hoewel de voormalige gemeente Zeevang daar oorspronkelijk niet toe werd gerekend). Het buitengebied kenmerkt zich door een waterrijk karakter, lintdorpen en een open agrarisch cultuurlandschap. De polder Zeevang is een belangrijk natuurgebied en is onderdeel van een open veenweidegebied.
- De gemeente Edam-Volendam bestaat uit de kernen: Beets, Edam, Hobrede, Kwadijk, Middellie, Oosthuizen, Schardam, Volendam en Warder en een gedeelte van de polder De Purmer. Deze kernen verschillen aanzienlijk in omvang, functie en cultuur.

Sociale en economische structuur

- Met name de kleine kernen van Edam-Volendam kennen een grote sociale cohesie en zelforganiserend vermogen. Inwoners kennen en helpen elkaar en zetten gezamenlijk de schouders eronder. Maar ook in de grotere kernen is er op het niveau van wijken en buurten sprake van een grote mate van sociale cohesie. En vooral Volendam heeft een krachtige identiteit en sterke sociale samenhang.
- Edam-Volendam is een woongemeente, van waaruit dagelijks veel inwoners naar hun werk in met name Amsterdam reizen. De gemeente heeft relatief gezien minder banen dan gemiddeld in Nederland.
- Edam-Volendam heeft een brede economische structuur, met in totaal ruim 15.000 arbeidsplaatsen (ca. 668 per 1.000 inwoners in de leeftijd 15-65 jaar).
- Gedurende lange tijd was visserij de belangrijkste bron van bestaan. Dit is inmiddels sterk verminderd, en op dit moment verdienen veel inwoners hun gemeente brood in de industrie en bouwrijverheid.
- Edam en Volendam zijn toeristische trekpleisters, met elk hun eigen karakteristiek. Edam heeft een monumentaal karakter en is bekend van de Edammer kaas. In Volendam vormen de haven, de Dijk en de klederdracht de voornaamste pijlers voor het toerisme. Ook de zang en sport maken van Volendam een 'sterk merk'.

Edam-Volendam: karakter en kenmerken

(3 van 3)

Strategische en inhoudelijke opgaven¹

1. Relatie tussen gemeenschap en gemeente

- Verbeteren van de dienstverlening
- Behouden van een benaderbaar bestuur en korte lijnen

2. Identiteit Edam-Volendam

- Versterken groene en agrarische profiel van de gemeente en duurzaam benutten voor inwoners en mensen van buiten
- Bepalen en uitdragen van de eigenheid van kernen en wijken
- Benoemen van prestaties en aantrekkelijke kenmerken van de gemeente en deze verder uitbouwen en promoten

3. Leefbaarheid

- Koesteren van de karakteristieke wijken en kernen door ruimtelijke ordening, (her)ontwikkeling en volkshuisvesting
- Investeren in een goede leefbaarheid in wijken en kernen voor behoud op de langere termijn
- Inzetten op dijkversterking, verkeer en vervoer, milieu en duurzaamheid

4. Ondernemerschap

- Stimuleren van ondernemers om te investeren, om werkgelegenheid te vergroten
- Faciliteren van (sociale) innovatie (o.a. door de agrarische sector, maatschappelijk middenveld en inwoners)

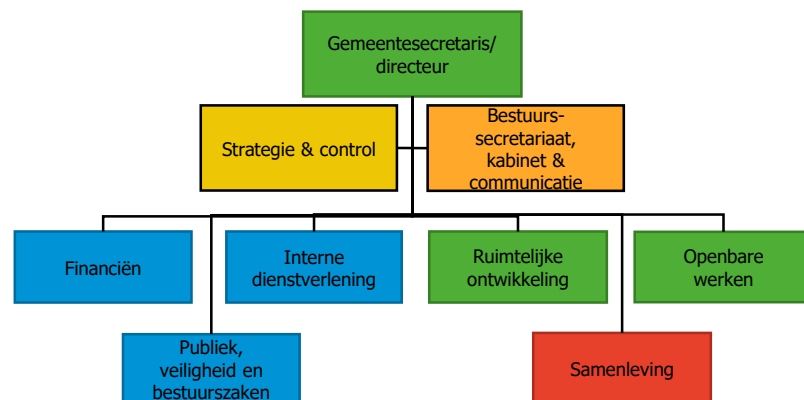
5. Samenleving

- Organiseren van voorzieningen en faciliteren en stimuleren van zelf (of samen)redzaamheid
- Omslag van de decentralisatie en transitie naar transformatie
- Inzetten op zorg, participatie, jeugd, sport en kunst en cultuur

Bestuur en organisatie

- De gemeenteraad van Edam-Volendam heeft 25 leden.
- Het college bestaat naast de burgemeester uit 4 wethouders.
- De partijen Lijst Kras, VVD, CDA en Zeevangsbelang hebben voor de periode 2016-2022 een coalitieakkoord gesloten.
- De gemeente Edam-Volendam is per 1 januari 2016 gefuseerd. Om die reden heeft een reorganisatie plaatsgevonden en is een kanteling gemaakt van een traditionele naar een moderne bedrijfsvoering.¹
- De gemeentelijke organisatie van Edam-Volendam bestaat uit zes afdelingen (zie hieronder), met daaronder circa twintig teams.

¹ Op basis van de Programmaplan en -begroting 2017, gemeente Edam-Volendam, 16 november 2016.

Edam-Volendam: factsheet

Demografie ¹		Geografie (2017)		Ambtelijke organisatie	
Inwoners (2017)	35.800	Oppervlakte	80,0	Formatie (per 1.000 inwoners)	7,3
- 0-19 jaar	23,5%	Bevolkingsdichtheid	659	Bezetting (fte per 1.000 inwoners)	7,0
- 20-64 jaar	56,9%	Aantal woningen	14.820	Apparaatskosten (per inwoner)	€ 316,94
- 65 en ouder	19,5%			Externe inhuur (kosten als % van totale loonsom + totale kosten inhuur externen)	1,92%
Groei inwoneraantal 2015-2030	5,4%	Bestuur			
Demografische druk (2017)	75,6%	Wethouders	4	Financiële positie (2017)	
Huishoudens (2016)	14.433	Raadsleden	25	Begrotingsomvang (x € 1.000)	83.218
Sociaal-economische structuur				Netto schuldquote	39,14%
Huishoudensgrootte (personen per huishouden, 2016)		2,4		Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	26,30%
Woningwaarde (2016)		€ 232.000		Solvabiliteitsratio	54,15%
Werkloosheid (2016)		4,0%		Structurele exploitatieruimte	1,04%
Vestigingen (per 1.000 inwoners 15-64 jr, 2016)		158,7		Grondexploitatie	-7,94%
Banen (per 1.000 inwoners 15-64 jr, 2016)		667,8		Belastingcapaciteit (t.o.v. landelijk gemiddelde)	95,56%
ZZP'ers (% van totaal aantal banen, 2015)		18,7%		Woonlasten (2017) ¹	
Personen met een bijstandsuitkering (per 1.000 inwoners, 2016)		13,6		OZB tarief woningen	0,10%
Samenwerking				OZB tarief eigenaar niet-woning	0,18%
Verbonden partijen	Werkvoorziening Baanstede (tot 1-1-2018), Intergemeentelijk Samenwerkingsverband Waterland (ISW), Vervoersautoriteit Amsterdam, Metropoolregio Amsterdam, GGD Zaanstreek-Waterland, Veiligheidsregio Zaanstreek-Waterland, NV Huisvuil Centrale, Recreatieschap Twiske-Waterland, Omgevingsdienst IJmond, Regionale samenwerking decentralisaties sociaal domein			OZB tarief gebruiker niet-woning	0,15%
				Woonlasten meerpersoonshuishouden	€ 698
				Woonlasten eenpersoonshuishouden	€ 631

H.   Geraadpleegde bronnen

Geraadpleegde documenten

(1 van 2)

Gemeente Landsmeer

- Toekomstvisie 2025: Landsmeer. Ruimte voor kwaliteit
- Bestuurskrachtrapport Gemeente Landsmeer
- Collegeprogramma 2014-2018: Vertrouwen, vernieuwen en loslaten
- Programmabegroting 2017
- Perspectiefnota's 2015, 2016, 2017 en 2018
- Jaarstukken 2014, 2015 en 2016
- Organogram gemeente Landsmeer (per 1-1-2014)
- Managementrapportage mei 2017
- Procesbeschrijving bestuurlijke toekomst fase I
- Procesvoorstel oriëntatie op de bestuurlijke toekomst van de gemeente Landsmeer
- Studie bestuurlijke toekomst Landsmeer
- Pre-advies college Landsmeer, december 2014
- SWOT-analyses (oplegger, overzichtskaarten en themakaarten)
- Verslag van de inventarisatie bij de gemeentebesturen in de regio, januari 2015
- Discussiestuk oordeelsvorming 22 januari 2015
- Advies referendumcommissie, maart 2015
- Raadsvoorstel besluit referendum, april 2015
- Rekenkameronderzoek Bestuurlijke toekomst Landsmeer
- Raadsvoorstel wilsbesluit bestuurlijke toekomst, december 2015
- Amendement bij raadsvoorstel wilsbesluit bestuurlijke toekomst, december 2015
- Goed wonen in Landsmeer: Woonvisie 2016-2024

OVER-gemeenten

- Conceptbegroting OVER-gemeenten 2018
- Zienswijze OVER-begroting 2018 d.d. 11 juli 2017
- Brief van Algemeen Bestuur OVER-gemeenten, d.d. 3 mei 2017, 'QuickScan OVER-gemeenten'
- Brief van de ondernemingsraad van OVER-gemeenten, d.d. 23 mei 2017, 'Spoed! Begroting OVER-gemeenten'

Gemeente Oostzaan

- Kadernota 2018-2021
- Programmabegroting 2017
- Jaarstukken 2016
- Structuurvisie Oostzaan 2025
- Memo van het college van Oostzaan, d.d. 23 juni 2017, 'Beantwoording raadsvragen OVER-begroting 2018 gemeentebelangen'
- Memo van het college van Oostzaan, d.d. 7 juli 2017, 'Fasering organisatie-ontwikkeling OVER-gemeenten'
- Memo van het college van Oostzaan, d.d. 3 juli 2017, 'Financiële gevolgen besluitvorming AB inzake organisatieontwikkeling Over-Gemeenten
- Bespreking begroting OVER in gemeenteraad Oostzaan d.d. 10 juli 2017

Gemeente Wormerland

- Kadernota 2018-2021
- Programmabegroting 2017
- Jaarstukken 2016
- Structuurvisie Wormerland 2025
- Woningmarktonderzoek Wormerland
- Woonvisie Wormerland
- Raadsvoorstel Organisatieontwikkeling; zienswijze OVER-begroting / financiële consequenties
- Bespreking begroting OVER in gemeenteraad Wormerland d.d. 11 juli 2017

Geraadpleegde documenten

(2 van 2)

Gemeente Waterland

- Het Waterlandse goud te gelde maken: Visitatie- en eindrapport bestuurskrachtonderzoek gemeente Waterland
Bestuurskracht in Waterland
- Waterland op eigen kracht sterk
- Extern onderzoek bestuurskrachtonderzoek gemeente Waterland
- Zelfstudie bestuurskrachtonderzoek
- Raadsvoorstel Voortgang bestuurskrachtonderzoek
- Begroting 2017
- Jaarstukken 2016

Correspondentie (mei 2017 – heden)

- Krantenbericht Noord Hollands Dagblad, d.d. 4 mei 2017, 'OVER-gemeenten niet groter dan twee'
- Collegebericht Landsmeer 2017-16, d.d. 7 mei 2017
'Ontwikkelingen onderzoek ambtelijke samenwerking'
- Brief van het Algemeen Bestuur OVER-gemeenten, colleges van Oostzaan en Wormerland, 16 mei 2017, 'Gewijzigde exemplaar van Reactiebrief d.d. 11 mei jl. naar aanleiding van: bericht d.d. 7 mei 2017 college Landsmeer aan raad Landsmeer met als onderwerp Ontwikkelingen onderzoek ambtelijke samenwerking en overleg tussen de burgemeesters van Landsmeer, Waterland, Oostzaan, Wormerland en Edam-Volendam d.d. 11 mei 2017'
- Brief van het college van Waterland, d.d. 30 juni 2017, 'Voortgang bestuurskrachtonderzoek'
- Brief van de colleges van Oostzaan en Wormerland, d.d. 7 juli 2017, 'Samenwerking vijf gemeenten'
- Brief van het college van Landsmeer, d.d. 4 september 2017, 'Verzoek tot delen rapport evaluatie OVER-gemeenten'
- Brief van het college van Wormerland, d.d. 6 september 2017, 'Verzoek tot delen rapport evaluatie OVER-gemeenten'
- Brief van het college van Oostzaan, d.d. 6 september 2017, 'Verzoek tot delen rapport evaluatie OVER-gemeenten'

- Herindelingsadvies gemeente Edam-Volendam en gemeente Zeevang
- Toekomstvisie: samen meer kwaliteit
- Programmaplan en –begroting 2017
- Jaarstukken 2016
- Organogram gemeente Edam-Volendam (per 1-1-2016)
- Woonvisie 2017-2021, februari 2017
- Visie op de openbare ruimte

Overige

- Bandell rapportage
- Toekomst bestuurlijke organisatie Zaanstreek-Waterland: een inventarisatie
- Vitaal met karakter: regiovisie Waterland 2040, januari 2009
- Woonagenda Zaanstreek-Waterland, augustus 2017
- Convenant Versterking samenwerking Metropoolregio Amsterdam, oktober 2016
- Brief college Amsterdam, 23 oktober 2014, 'Toekomstverkenning gemeente Landsmeer'
- Brief college Oostzaan, 26 november 2014, 'Bestuurlijke toekomst gemeente Landsmeer'
- Brief college van Wormerland, 27 november 2014, 'Toekomstvisie Landsmeer 2025'
- Brief college Waterland, 28 november 2014, 'Bestuurlijke toekomst'
- Brief van de colleges van Oostzaan en Wormerland, d.d. 22 november 2016.
- www.waterlandsarchief.nl
- www.waarstaatjegemeente.nl

Gevoerde gesprekken

- College van B&W gemeente Landsmeer, d.d. 18 juli 2017
- Burgemeester en gemeentesecretaris gemeente Beemster – burgemeester en gemeentesecretaris gemeente Landsmeer, d.d. 14 september 2017
- College van B&W gemeente Edam-Volendam – College van B&W gemeente Landsmeer, d.d. 12 september 2017
- Colleges van B&W gemeenten Oostzaan en Wormerland – College van B&W gemeente Landsmeer, d.d. 11 juli 2017
- Burgemeester en gemeentesecretaris gemeente Purmerend – burgemeester en gemeentesecretaris gemeente Landsmeer, d.d. 28 augustus 2017
- College van B&W gemeente Waterland – College van B&W gemeente Landsmeer, d.d. 12 september 2017
- Burgemeester en gemeentesecretaris gemeente Zaanstad – burgemeester en gemeentesecretaris gemeente Landsmeer, d.d. 31 augustus 2017

Voor meer informatie over deze
rapportage en/of onze dienstverlening:

SeinstravandeLaar B.V.
Postbus 4100 AL Culemborg
www.seinstravandelaar.nl

drs. Stan van de Laar
s.vandelaar@seinstravandelaar.nl
06 – 30 37 29 97